

פ ר ט י - כ ל  
 ישיבה נ/שכז של הממשלה  
 י"א בסיון תשכ"ז - 19.6.67  
 (בבוקר ואחר-הצהרים)

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר, י. אלון, ז. ארן, מ. בגין, י. בורג (בסעיף 561),  
 מ. בנטוב (בסעיף 561), י. ברזילי, ח. גבתי, י. גלילי, מ. דיין,  
 ז. ורהפטיג, י. ישעיהו, מ. כרמל, י. ספיר (בסעיף 561), פ.  
 ספיר (בסעיף 561), מ. קול, ח.מ. שפירא, י.ש. שפירא, ז. שרף, א.  
 ששון.

נעדר השר: א. אבן (בחו"ל).

י. עוזאי - מזכירת הממשלה  
 י. הרצוג - המנהל הכללי של משרד ראש-הממשלה  
 א. לבבי - המנהל הכללי של משרד החוץ

סדר היום:

- 561. הצעות ועדת-השרים לענייני בטחון מיום ז' בסיון תשכ"ז (15.6.67)
- 562. סקירה
- 563. הצעות ועדת-השרים שנתמנתה בהחלטה מס' 561 דלעיל

561. הצעות ועדת-השרים לענייני בטחון מיום ז' בסיון תשכ"ז (15.6.67)

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני פותח את הישיבה. אנחנו נמשיך היום את הדיון

שהתחלנו בו אמש. אני רק מקווה שלא נמשיך בדיון הזה עד שעצרת-האז"ם תסתיים.

השר י. ספיר:

אני רוצה להתרכז בנקודה המרכזית שנראית לי

כנקודה לחילוקי-הדעות, וזאת בעיית הגדה המערבית, לאחר שהוסכם שאין לנו ויכוח על ירושלים, ואין לנו ויכוח על רצועת-עזה. אבל אם אינני טועה, בעיית יישוב הפליטים שבעזה היא יותר קשה אפילו מבעיית-הפליטים בגדה-המערבית. ראשית, כאן יש ריכוז יותר גדול; שנית, אנשים אלה לא התערו במשק של הרצועה, כי לא היתה להם אפשרות כזאת. אנשים חיים זה תשע-עשרה שנה חיי-פליטים, לעומת הפליטים של הגדה-המערבית, לפי כל מה שנמסר - שר-הבטחון יתקן אותי אם אני טועה - בערך 60% כבר אינם במחנות-הפליטים ומעורים בתוך המשק של הגדה-המערבית, ונוסף לזה הם מקבלים סיוע על-סמך כרטיס-הפליטים שלהם, ואולי של אבות-אבותיהם שאינם חיים כבר.

דבר שני, ההנחה שהגדה-המערבית היא בלי ירושלים,

ואני מתאר לעצמי שגם בלי עוד משהו, כי אינני מתאר לעצמי עכשיו שאנחנו ניצור סטטוס מיוחד רק לירושלים, ושבת-לחם תהיה מחוץ, וזה לא רק מבחינת הצד היהודי בלבד, אלא גם מבחינת סיפוח אותו הדבר שעלול להיפך לגורם מכריע באפשרויות הפיתוח של אזור זה, כמו תיירות למשל. אם אנחנו רוצים להבטיח בעיקר את ענייני הבטחון, ללא לחץ של שליטתנו בגדה-המערבית, אני חושש מאוד שמה ששמענו בפעם

הראשונה משר-הבטחון, איך הוא מתאר לעצמו את ענייני הבטחון שם, ואינני יודע מה יישאר מהגדה-המערבית, שיש לה משקל גם אליבא דאלה שחושבים שזה אובייקט למשא-ומתן עם חוסיין.

יש לי רושם שאם אנחנו נראה דבר זה יותר-מדי בצורה של פאניקה ופחד, במידה שיהיה משא-ומתן עם חוסיין - וכולנו בעד זה - גם יועציו אינם טפשים. אי-אפשר לנהל משא-ומתן עד דבר שרוצים להיפטר ממנו, גם אם אנחנו מבפנים נחשוב שזו המטרה המעשית.

לכן נראה לי שכל החלטה שיש בה קביעת עמדה היום לגבי גורל הגדה-המערבית, שהיא לא תיכלל, מאבדת את המשמעות של bargaining point ומכאן אני חושב שיש צורך ב- bargaining point.

דבר נוסף שלא קבענו בהצעות אלו, האם עושים משא-ומתן עם כל מדינות-ערב יחד, וזה מותנה שיהיה שלום עם כולם, או אומרים: משא-ומתן עם כל אחת בנפרד. יכול להיות שאם יהיה משא-ומתן נפרד, הרי למצרים ולסוריה יש הרבה יותר להציע כדי להביא לידי שלום, מאשר אנחנו יכולים להציע בשיחות שלנו עם חוסיין.

אם כל זה חלום, אנחנו נשארים במצב של סטטוס-קוו, וכל הבעיות הללו, שעליהן אנחנו מדברים, בעיית-הפליטים וכדומה, נשארות במסגרת הסטטוס-קוו לא-פחות מאשר אם עוברים לשלום. לכן נראה לי שאם אנחנו אומרים: שלום עם כל המדינות הערביות, אין הגיון לומר זאת, אם על ידי זה אנחנו יוצרים חזית מאוחדת. לעומת זאת, הדברים העיקריים שאנחנו יכולים להציע, זה דווקא לא עם ירדן.

ועוד בעייה, שאני רוצה להרהר עליה בקול רם. אם אנחנו נסתפק רק בהבטחת נקודות איסטרטגיות לבטחון, והן תהיינה רק שטח קטן מהגדה-המערבית, הייתי מאוד רוצה לשמוע מפי שר-הבטחון ואנשי-הצבא, מה המשמעות האמיתית של הבטחון שאנחנו מקבלים על-ידי זה? מה הערך הנוסף מבחינה בטחונית לעומת המצב שהיה בתנאי-לוחמה נגיד בעוד מספר שנים, שאני לא יודע אותו? יכול להיות שאם אנחנו אומרים, שאם ג'נין וטול-כרם תהיינה שייכות לנו, שום תותח ערבי לא יוכל להגיע להפגזת תל-אביב, האם אלו הן הקטיגוריות של המלחמה הבאה? אם יתברר שהנתונים הבאים להבטיח את בטחוננו, למעשה מרסקים את הגדה בצורה כזאת שהיא חדלה להיות unit מסויים, גישתנו צריכה להיות לגמרי אחרת.

דבר נוסף, אם אנחנו משאירים בידינו את ירושלים-העתיקה, בית-לחם וכו', אם אנחנו לוקחים חלק מהערים והכפרים לאורך הגבול הקודם, אנחנו לוקחים למעשה את השטחים המפותחים ואולי גם העצמאיים יותר. ולהיפך, אנחנו מונים בכלל זה אותם שטחים שכל כלכלתם, שאולי עוד מלפני מלחמת-העצמאות, עוד מימי המנדט, היתה בנויה על שילוב עם אותו השטח שאנחנו מוסרים מהגדה, בלי ירושלים וטול-כרם. יוצא שאנו מדברים על איזה דבר, שכאשר נבוא להציע אותו יוותרו לנו עליו, כמו שאנחנו אומרים זאת עכשיו בתשובה לחברים שמציעים זאת.

לגבי בעיית ההסכם עם ירדן, ונאמר כאן בצדק, השאלה היא עם מי: עם המלך חוסיין או עם ירדן? עם מדובר על ירדן, אנחנו רואים לפנינו תמונה שהמלך חוסיין חותם חוזה-שלום, אבל אני חושב שחוזה-שלום חתום עם המלך חוסיין, זוהי סתירה מוחלטת לאותם האינטרסים היסודיים של הממלכה הירדנית ההאשמית, ואיננה שווה יותר מאשר הנייר עליו כתוב החוזה. הנסיבות יכולות להשתנות. אם אנחנו עושים הסדר שיש בו לא רק דו-קיום, אלא אפשרות של התפתחות רצינית לאותה המדינה של ירדן, כפי שהיא תהיה, לדבר הזה יש יסוד. ושאלה נוספת, האם אנחנו יכולים וצריכים לראות את ערביי הגדה, אלה שהם נשארו לפי ההצעה המינימליסטית, לא בתחום ישראל ממש, האם אנחנו צריכים לראות אותם כאלמנט שיצטרף

בתנאים כלכליים הרבה יותר גרועים לירדן, מתוך תסיסה והתמרמרות כלפינו וכלפי ירדן גם-יחד, ולשמש יסוד של אירידנטה לא רק כלפינו, אלא לפי דעתי גם כלפי ירדן.

פירושו של דבר, אם אנחנו חושבים שנשיג שלום קבע עם ירדן, בשעה שמאות-אלפי ערבים בגדה-המערבית יהיו במצב כלכלי יותר רע מכפי שהיו, בשתי האפשרויות הדבר הזה אינו נראה לי. לא מן הנמנע, זה אחד הדברים שצריך לחשוב עליהם - אני מדבר על ערבים, אבל יש כל-מיני שכבות, וכנראה שלעת-עתה בציבור הערבי הזה קובעת שכבה מסויימת של אינטלגנציה ומנהיגות. לא מן הנמנע שערבים אלה יעדיפו הסדר כלשהו אתנו, מאשר שאנחנו נבוא להסדר עם ירדן כדי להחזיר אותם לשם. יש רק ליקוי אחד, שאני נוכחתי בו, האינטלגנציה שלהם נמצאת במבוכה, אינם יודעים מה יהיה. עצם האפשרות של חזרה לירדן היא בשבילם, אם לא משהו מצער, בכל-זאת משהו שמטריד אותם. לכן יחסם אלינו, עם כל הפסיביות והידידות כלפי חוץ, זו רק העמדת-פנים כדי לא להתחייב לשום דבר. לא מן הנמנע שאם הם יידעו, כי אנחנו רואים את גורל האזור הזה בצורה מסויימת, יכול מאוד להיות שהם יכולים לשמש גורם שיביא לידי כך, שלפני שיהיה לנו הסכם עם כל מדינות-ערב, לא מן הנמנע שיכול להיות לנו הסכם עם הערבים של הגדה-המערבית. הסכם כזה עם הערבים של הגדה-המערבית, זו סתירת רוב הטענות של המדינות הערביות.

אז נשארת לפנינו רק שאלה חמורה אחת. אינני מדבר על זכות הבחירה של הפליטים, בעניין זה הבעתי את דעתי בהזדמנות הראשונה בוועדה - אני מדבר כרגע על הסכם שאין בו החזרה לירדן, שיש בו יצירת עובדה מסויימת, שהערבים בגדה-המערבית לא היו במצב לאומי-פוליטי כל-כך נוח אצל חוסיין, בוודאי לא במצב כלכלי יותר מדי טוב, אינם ששים לחזור, אילו היו יודעים שאנחנו באים לפתור את גורלם. איך - אינני יודע ברגע זה. יכול להיות שההרגשה הזאת, שהם רוצים קצת שלטון, יכולה להיות בשבילם אטרקציה כזאת, שנוכל להגיע אתם יותר מהר, להסדר כזה שיבטיח עוד יותר מהר גם את בטחוננו וגם את המעמד הפוליטי של המדינה המורחבת.

המסקנה שיכולה להתקבל כאן, שזה נושא למיקוח עם חוסיין, כדי להחזיר, דבר זה ברגע זה אינו נראה לי. יש רק דבר אחד לפי דעתי, כפי שאמרתי, ככל שהזמן עובר ואין להם ידיעה כלשהי באיזו צורה שהיא, שגורלם נתון בידינו, ואנחנו מתכוונים לפתור בעיותיהם, המבוכה אצלם גדלה, ואינני יודע מה יהיה הלך-הרוח ברחוב הערבי הזה בעוד חודש או חודשיים. אם המצב של הסטטוס-קוו יצטרך להימשך הרבה זמן, ודאי שיהיה צורך במסגרת של הממשל הצבאי לקבוע כמה דברים כדי שהערבים יידעו לאן אנחנו מובילים אותם.

לעניין הפליטים. הבעיה החמורה ביותר לפי דעתי, הם הפליטים של עזה. אין שום מקום ליישב אותם, אלא אם תהיה תכנית ליישובם באל-עריש. אני חושש מאוד מפני יישובם בגדה-המערבית, כי ערביי הגדה-המערבית עצמה, אפילו רק אלה שאינם פליטים במחנות, המצב של הפוטנציאל המשקי, ועל זה שמענו אתמול דברי שר-האוצר, המתייחס בזלזול לאפשרויות פיתוח התעשייה, לעתיד החקלאות שם, עד-כדי-כך שלא יהיה מקום ליישוב הפליטים מהמחנות שנמצאים היום בגדה-המערבית, להעביר גם את פליטי-עזה לגדה-המערבית, ושם לפתור את בעיית-הפליטים - אני חושב שזה חלום.

שר המשטרה א. ששון:

צריך להעביר אותם לגדה-המזרחית.

השר י. ספיר:

בגדה-המערבית אפשר לעשות אפילו ממשל צבאי בכוח, לגדה-המזרחית צריך לקחת אותם בעורפם ולזרוק אותם, ואינני יודע מי יקבל אותם, ביחוד את פליטי-עזה.

לי נראה, כי ברגע שאנחנו קבענו לפתור חלקה של הבעייה בישראל, בין אם נרצה את עזרת אונר"א או לא נרצה, זה יכול להיות עניין של חודש-חודשיים, שנה-שנתיים, אבל לצמיתות נצטרך אנחנו ליטול על עצמנו את היוזמה התכניתית, איך לפתור את בעיית אלפי הפליטים שישנם בארץ.

לי נראה שאם נפתור בעיה זו, הבעייה של הפליטים בגדה-המערבית היא פחות מסוכנת היום. אז יוצא כך, במידה שאנחנו שומרים באיזו מסגרת שהיא שמבחינה כלכלית, לא פוליטית, הגדה-המערבית נשארת שלימות מסויימת, ובלי זה אין לה זכות-קיום, כי רק על ידי זה יש לנו בטחון גמור, יכול מאוד להיות שכל פתרון שאנחנו נמצא יהיה הרע במיעוטו. כמובן שכל זה קשור בשאלה אם אנחנו מחזירים את הכל, או נשארים עם הכל, אינני מתכוון לפליטים כרגע, אלא התושבים הקבועים בלבד.

לכן המסקנה שלי היא, שעלינו לחדול ברגע זה לדבר אפילו בפנים על תכנית של החזרת שטחים לירדן, אלא צריך לדבר על-כך שאנו מחפשים פתרון לחלק זה או אחר, או לכל הגדה-המערבית, בתחומי השליטה שלנו.

ועוד דבר בעניין הפליטים, הטיעון שאנחנו טענו לגבי יישוב הפליטים בארצות הערביות, אנחנו טענו אז שלירדן יש די שטחים, ולא הגדרנו שזה דווקא בגדה-המזרחית, ויכולים ליישב אותם גם בגדה-המערבית. אנחנו לא יכולים לחזור בנו היום מטענתנו, ולהגיד שאנחנו משנים את הסטטוס הפוליטי של הגדה-המערבית.

נראה לי שעלינו לחדול לדבר על החזרת הגדה-המערבית לירדן. אני ברגע זה אומר את דעתי האישית, אם אנחנו נבוא לידי הסדר בגדה-המערבית וניצור משהו בהסכמה הדדית אתם, ויתברר שאפשר לעשות הסכם או חוזה עם ירדן, שיש בו הרבה יותר מאשר חוזה רגיל סתם, זאת אומרת, למען שילוב הרבה יותר גדול, אז העובדה שהחלק הזה במדינת-ישראל הוא חזק בשליטתה

ובסטטוס מסויים של האזרחים שלה, יקל עלינו למצוא את הפתרון גם עם המלך חוסיין או עם ירדן.

שר הבטחון מ. דיין:

אני רוצה לשאול: נניח שהערבים יגידו: "אנחנו 800 אלף או 900 אלף ואנחנו רוצים להיות מרוכזים במקום אחד ולהיות לבדנו?"

שר השיכון מ. בנטוב:

בלי להחזיר את השטחים, זאת אומרת שאתה משאיר את

הדבר פתוח.

השר י. ספיר:

אני חושב שאי-אפשר היום לדרוש תשובות על שאלות מסוג זה, אני יוצר סכימה כדי למנוע אותם דברים שיתברר כי הכל בנוי על טעות. העיקר הוא שלא יתנו, אז זה חל על כל הצעה: בין אם תעשה כך או תעשה כך, לא ירצו לדבר אתנו על שלום, ואז אפילו לא חוסיין. אם המעצמות יגידו: לא מחפשים שום פתרונות, אנחנו רוצים שתחזרו, - אז זה לא יהיה חשוב.

לגבי הפירסום, אני חושב שהפירסום צריך להיות קצר וטוב, אבל כלפי עצמנו, לדעתי אנחנו צריכים לחדול לדבר על החזרת שטח זה אחרי כל מה שנוציא ממנו לירדן.



אני מציע ליצור אתם מגעים לא בדרג של פקידים, ולא בדרג של ממשלה או איזה שלטונות שהם, יש הרבה מאוד תושבים בישראל שיש להם הרבה מאוד מכרים בין הערבים, ולדעתי הם צריכים בכל ההקדם להתחיל ליצור איתם קשרים חברתיים, וכן עם המנהיגים שלהם, כדי לעמוד על הלך-הרוח. זה יקל עלינו להבין הרבה מאוד פרובלימות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה ישתנה כל שבועיים.

השר י. ספיר:

יעמדו על המשמר.

שר המשטרה א. ששון:

צריך למנוע מהעתונאים ללכת ולראיין את המנהיגים הערבים האלה. לדעתי הרעיון שפורסם ב"דבר" היום עלול להשפיע הרבה מאוד.

שר הסעד י. בורג:

השאלה שאני שאלתי את עצמי, אם הזמן הזה של מצב בלתי-ברור הוא לטובתנו או לא. התשובה היא כפולה. בחוץ-לארץ אני חושב שהזמן פועל נגדנו בכל פורום פוליטי, לא רק בפורום בינלאומי, ובארץ, כלומר בגדה וייתכן שגם בעזה, כי שם יש חומר-נפץ הרבה יותר חזק מאשר בגדה-המערבית. ייתכן שמצב זה ממלא תפקיד חינוכי ממדרגה ראשונה. אני חושב שיתגבש משהו. כפי שיש ניצנים ראשונים, אני מוכן לקבל את ההגדרה של השר ספיר, שקרא לזה "יוניט", שאיש לא יוכל לומר מה תהיה ההגדרה. אבל לי נדמה שמבחינה בטחונית ההגדרה צריכה להיות

פשוטה, הגדרה של סוברניות.

אני חושב שפיצול הגדה תוך יצירת גבולות מלאכותיים, במקום הגבולות המלאכותיים הקיימים, אינו פותר כלום. ואפילו לא צריך ללכת עד כדי הצגת השאלה של השר י. ספיר, שהיא שאלה חשובה: מה תהיה הלוחמה הבאה, כי גם בלוחמה הנוכחית אינני חושב שזה יעזור לנו.

היות ואני חושב שהוויכוח הוא לא ויכוח על המטרה הסופית, אבל הוא קצת יותר מאשר סתם ויכוח טקטי, אני חושב שמוכרחים לנסות לכל-הפחות, אם יש גורמים ערביים בגדה-המערבית שמוכנים ללכת לצורה מסויימת של שלטון עצמי בצורה כזו או אחרת. אינני יודע אם נסיון זה יצליח, אבל אינני רואה דרך אחרת בנסיבות הנתונות.

דבר שני, ופה אני רואה את הקושי הפוליטי הגדול. אינני רואה כיצד מוצאים פרטנרים לדו-שיח. במשך מספר שבועות אפשר להגיד: אם אין עם מי לדבר, אז הכל נשאר אצלנו. אינני יודע אם זה יהיה כל-כך קל. ייתכן שאחד המאמצים הפוליטיים צריך להיות או דרך אירן או בדרכים אחרות, לנסות לממש אם יהיה לנו פרטנר מהצד השני של הירדן לשיחה, אחרת כל מה שאנחנו מדברים זה משחק שח עם עצמנו. אני רואה אחד התפקידים הפוליטיים למצוא פרטנר לדו-שיח.

דבר שלישי, כלפי חוץ וביחס לעמדתה של רוסיה, יכול להיות שיש מספר תנועות קומוניסטיות ומפלגות גם באמריקה, באנגליה ובצרפת, שמוכרחים למצוא קשר אליהן דרך אנשים בעלי-עמדה, והייתי אומר שגם זו מטרה להשגת אמצעים. אני רואה בזה חשיבות. אני לא מומחה לקומוניסטים, אני יכול לדבר עם כומר פרוטסטנטי או קתולי, אבל אני מניח שאנחנו צריכים לנצל צינורות שיש לנו גם לעניינים אלה. יכול לדבר הערה למיסמך שלפנינו - הפסקת תמיכה בכל פעולות-הגרילה צריכה להופיע באחת הנקודות. אני מציע שעניין המקומות הקדושים, למרות שבאופן גיאוגרפי זה מופיע בסעיף הקשור לירדן, ובצדק, לדעתי ראוי לקבוע

לנושא זה סעיף כשלעצמו, ולא סעיף שקשור בגיאוגרפיה. זה צריך להיות סעיף נפרד ואולי אפילו עם שתי מלים הצהרתיות, דקלרטיביות.

השר י. גלילי:

אינני מתכוון לטפל בתעודה מצד ניסוחיה, כי אני מניח שמה שלא יסוכם יצטרך להיערך בקפדנות. כוונתי להביע דעה לגופי עניינים אחדים, עיקריים בעיני.

אני חושב שאנחנו צריכים לערוך את עצמנו להחזיק בשטחים שנכבשו על-ידי צה"ל זמן רב, מתוך הנחה שלא תהיה היענות מצד מדינות-ערב למשא-ומתן לשלום. פה המימד של האורך מבחינת הזמן הוא חשוב ביותר לכוח-העמידה שלנו בפני לחצים, כי אין שום ספק שיתנדבו עכשיו כל-מיני "עושי שלום במרומים" בלי שיובטחו עניינינו עלי אדמות. וההחלטה להחזיק את השטחים שנכבשו עד לכריתת הסכמי השלום, היא חייבת להיות רצינית ביותר, וככל שתצליח להמחיש לבעלי-דברינו שזו החלטה רצינית, כך ייטב גם לעתיד.

מבחינה זו אני חושב שאנחנו צריכים להזהיר עצמנו בפני התוויית פרוייקטים למיניהם, שספק אם יקבלו אותם, אבל הם יערערו את מעמדנו סביב, וינטעו תקוות בקרב בעלי פשרות, או בקרב מבקשי רעתנו, שאפשר להדיח אותנו ולא להבטיח שלום.

אני סבור שהשר ששון איננו צודק בכך, שאיננו צריכים להציג תביעה לשלום. תביעה זו חייבת להיות מוצגת בכל הכוח, אפילו אם אין סיכוייה קרובים, כי יש בעייה לא-תכסיסית, אלא יש בעייה של כוח-מחץ מדיני ונקודת-מוצא להסדרים של קבע. רק בתוקף התביעה לשלום אתה יכול לשקול אמצעים ארעיים ואתה משיג עליונות מדינית גם בקרב גורמים פוליטיים שאתה רוצה לרכוש אותם לצדנו.

אני סבור שאין להסתפק בהגדרה של שלום, אלא רצוי לפרש, כפי שזה כלול בתעודה שלפנינו, את היסודות שצריכים להיכלל בתנאי-השלום. הוזה אומר: חופש-שיט במיצרים ובתעלת-סואץ, מניעת הטיית מקורות-המים, פירוז שטחים שמקנים יתרונות מכריעים למבקשי רעתנו. פירוש התנאים הללו מקנה לנו גם הסבר לסיבותיה של המלחמה הזאת.

אני מצטרף לדעה של החזקת תביעת השלום במרכז, החזקתה בראש תביעותינו, עד להסכם-שלום. לכלול בתוך הסכם-השלום בעיות-הפירוז, בעיית-המים וחופש-השיט.

ועכשיו אני בא לבעיית-הבעיות. דובר על הכללת עזה במסגרת מדינת-ישראל, חיבור ירושלים למדינת-ישראל, ואני בא עכשיו לבעיית העיקרית, וזו בעיית הגדה.

אני סבור שאם אנחנו אומרים: הכללת רצועת-עזה במדינת ישראל, אפילו אנחנו רוצים לחפש פתרון לפליטים שברצועת-עזה, החלטה כזאת פירושה שאנחנו מעדיפים את הכללת הרצועה על אוכלוסייתה על הפרדת הרצועה בגלל אוכלוסייתה. העם חייב לדעת זאת, זאת אני אומר לגבי הרצועה.

ישבתי אתמול עם אנשי-האוניברסיטה, אשר ערכו סקר בקרב חוגים שונים בציבור, והם מצאו ממצא מעניין מאוד, שלמעלה משליש מהאנשים שחיוו דעתם לגבי הבעייה אם לספח או לא לספח, לא יכלו להצביע על המפה על מקום רצועת-עזה ועל מקום הגדה-המערבית. על-כן אני אומר שהעם חייב לדעת איזה נטל אנחנו נוטלים על עצמנו באומרנו זאת.

אשר לגדה - אני סבור מאז 1948, שמבחינה אובייקטיבית, התחום החלש לגבי קיומה ובטחונה של מדינת-ישראל הוא גבולה המזרחי. אם לדבר בטווח ארוך, אין להוציא מהמניין אפשרות של חיבור עבר-הירדן עם מדינה ערבית, בין שתהיה אתה רציפות טריטוריאלית ובין שלא, ואז כל התמונה מבחינת

הבטחון משתנה. משום-מה אנחנו התרגלנו להתייחס אל ירדן כאל מדינה רפוייה וחלשה בשליטתו של חוסיין. אינה חייבת להישאר כך לטווח רחוק. אנחנו היינו נכונים לקשרי-מגע עם חוסיין, לא בגלל חיבה למשטרו הסוציאלי, אלא בגלל היותו מנותק ממדינות אחרות, והעדפנו שתהיה מדינה חלשה בגבולנו המזרחי. מצב זה אינו חייב להישאר לצמיתות. וכל כוח-ההתגוננות של מדינת-ישראל משתנה אם גבולה המזרחי יהיה נתון לשליטה או לברית של תושבי גבולה המזרחי עם אחת המדינות השכנות, המיליטנטיות, החזקות יותר והגדולות יותר.

בתנאים אלה אני חושב שקביעת הגבול <sup>על</sup> הירדן, זה עניין חיוני יוצא-מן-הכלל לקיומה של מדינת-ישראל, אם אנחנו איננו משלים עצמנו כי השלום קרוב.

אני יודע שבאמירה זו עשויה להכביד מאוד על התקשרות עם עבר-הירדן, ואולי גם על המשא-ומתן עם גורמים ידידותיים. אני יודע שבאמירה זו אינני יכול לבטל את הדברים הכבדים שהשמיע באוזנינו בוויכוח אתמול שר-החינוך-והתרבות. אינני מעלה עכשיו אפשרות של הענקת אזרחות לתושבי הגדה-המערבית. אני יודע את כל החומרה שבאמירה זו, לא מבחינה מוסרית, דמוקרטית, אבסטרקטית, אלא מבחינת הסכנות הממשיות הכרוכות במצב שייווצר. אינני חושב שאפשר עכשיו לחזות מראש את ההתפתחויות שתהיינה.

לכן אני נשאר בדעה שהיתה בוועדת-השרים, כאשר אמרנו גם בסיכומה של הישיבה מפי יושב-הראש, שאנחנו קובעים באורח החלטי את דעתנו שהירדן צריך להיות הגבול, ונוסיף לחפש פתרון לגבי אותם החברים שבצדק מביעים את החשש הדימוגרפי והבטחוני-הפנימי מהכללת הגדה-המערבית בקדמת גבול מדינת-ישראל.

אני אומר, אני מעדיף את הקשיים החברתיים והפוליטיים על-פני השארת אוכלוסייה זו ללא אזרחות במדינת-ישראל, וחיפוש נוסחאות שונות של מינהל עצמי, בלא היותם גרעין למדינה פלשתינאית עצמאית, על-פני ויתור על הגדה-המערבית וחיבורה עם מדינה ערבית שמעבר לירדן, שעשויה להתחבר עם מדינות ערביות אחרות ולהוות סכנה גדולה-יותר מאשר היתה עד כה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

יש לנו כאן שתי הצעות: הצעת הוועדה שהיא גם הצעת הממשלה, וישנה הצעת השר דייך. אני חושב שבשתי ההצעות האלו כלול מה שרצוי לנו ומה שהיינו רוצים שיהיה. באיזו מידה זה מצוי, נוכל לדעת רק במשא-ומתן על שלום עם השכנים שלנו. טוב שתהיה לנגד עינינו מטרה מסויימת, אליה אנחנו רוצים להגיע.

אבל כאן אני רוצה לומר, גם זה וגם זה, רובו צריך להיות מופנה כלפי פנים ולא כלפי חוץ. אנחנו לא צריכים לבוא עכשיו למדינות בעולם - פרט אולי לאמריקה - ולהגיד: את זה אנחנו רוצים. זה עלול רק להקים חזית רחבה ביותר נגדנו, אם אנו נבוא עם כל ההצעות שפירטנו כאן. הצעות אלו יכולות להיות רק כלפי פנים, למה אנחנו שואפים.

אני מוכן לקבל את הניסוח הזה של השר דייך, שבו מדובר על הגבולות הבינלאומיים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

זה ישנו בשני הדוקומנטים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אבל בנוסח של השר דיין יש יותר פירוט, אם כי חסר הפירוט ביחס לפירוז הרמה-הסורית או פירוז סיני.

שר הבטחון מ. דיין:

אני חושש שאם אנחנו נאמר פירוז מיד, יתנו לנו ערבות לזה. אם אנחנו רק אומרים: מעבר חופשי בשארם-א-שייך ובתעלת-סואץ, ארצות-הברית תגיד: ניתן לכם ערבות על זה, אם זה מה שאתם רוצים. וזה יחליש את הדרישה היסודית של שלום והרבה יותר מזה, זה יחליש את כל זה ואת השלום. היות והערבים לא ירצו שלום, הם יגידו שיתנו לנו את התוכן בלי המסגרת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

צריך לומר גם למתנגדינו וגם לידידינו, שאנחנו רוצים שלום בר-קיימא, ולא נחזור לעמוד לפני התקפות והסתננויות. אנחנו רוצים שלום, אבל אם מדובר על שלום, אנחנו רוצים להבטיח שלא יוכלו להפציץ אותנו כל יום, ואז זה עניין הדורש את פירוז סיני ופירוז הרמה-הסורית. זה צריך להיות כלול כאן. הם צריכים לדעת באופן כללי שאנחנו בעד שינויי גבולות, לא נוכל לחזור למצב הקודם של הגבולות, אנחנו בעד שינויים, אבל שינויים כאלה שיבטיחו לנו את בטחון המדינה. איך וכיצד - על זה נדון כאשר נדבר על שלום.

לו זה היה בידינו, היינו צריכים לפצל את החזית הערבית. ראשית-כל לבוא לידי הסכם עם חוסיין ועבר-הירדן, כי אין לנו תקווה גדולה להפריד בין מצרים ובין סוריה, אם בכלל ירצו לשבת ולדון אתנו. אבל לפחות שמצד אחד נדע שאפשר לבוא לידי הסכם עם חוסיין. ואם היתה פנייה מסויימת בעניין זה, לדעתי צריך לנצל זאת עד כמה שאפשר ולבוא אתו בדברים. צריך לתת לו כל-מיני

דברים שמושכים את לבו של חוסיין בשטח הכלכלי, כדי להגיע אתו לידי הסכם-שלום.  
אני רוצה להפריד בין הדברים האלה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה זה אומר לגבי הגדה?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ראשית-כל צריך לדאוג לכך, להפריד אותו משותפיו.  
השותפות שלו לא היתה טבעית מלכתחילה, ועכשיו צריך לתת לו כל-מיני הנחות למען  
שזה ימשוך אותו.

כאן יש עוד שני דברים שצריך להגיד במפורש גם  
עכשיו. בעצרת הזאת מתקיים דיון בעניין בעיית-הפליטים. השר דיין רוצה שלא נדון  
בזה עכשיו. אני אומר שלטובתנו ולטובת העניין אנו צריכים לבוא ולהגיד: אנו  
רוצים לפתור בעייה זו שמטרידה גם אותנו וגם את העולם, בתנאי שגם הערבים, גם  
העולם וגם אנו נהיה שותפים לפתרון בעייה זו. לא צריך תמיד לבוא ולהגיד מה  
שאיננו רוצים. אלא צריך גם להגיד מה שהציבור היה רוצה לשמוע. הוא היה רוצה  
למצוא פתרון לבעייה זו, שאם חלילה תימשך עוד הרבה זמן עלולה להיפך לרועץ  
למדינת-ישראל.

ועכשיו אני רוצה להגיד דבר אפיקורסי מסויים  
כלפי עצמנו. אני זוכר שהיה זמן בו הציע משה שרת קליטת מספר פליטים, ודובר היה  
אז על 100 אלף פליטים ערביים שנקלוט בארץ. הבעייה היתה אז בעיקר בעיית  
רצועת-עזה, וכיצד לסדר את עניין-הפליטים ברצועת עזה. לו אפשר היה 200 אלף  
מהפליטים להעביר לאל-עריש, או ליישב חלק בגדה-המערבית. לדעתי כדאי לנו לקבל את  
200 אלף הפליטים הערביים ובזה כלולים 100 אלף הפליטים שחשבנו ליישב



במדינת-ישראל.

אני יודע שזה מכביד, אבל בזה אנו יכולים להוכיח לעולם, שגם אנו מוכנים לעשות משהו, שמדינת-ישראל מוכנה להיות שותף בעניין זה, ואנו נקבל עוד 100 אלף מהיושבים במקום, כי ברור שאם אנו מקבלים את רצועת עזה, עלינו לקבל את היושבים שם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

וגם 100 אלף ערבים בירושלים וסביבתה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

יהיו לנו 300 אלף ערבים עם אלה שבירושלים. כעת יש לנו 250 אלף ערבים, יחד זה 550 אלף ערבים.

שר המשטרה א. ששון:

במדינת ישראל היו 320 אלף ערבים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

זה כלל גם את הדרוזים וגם בני עדות אחרות. ערבים יש 250 אלף. אם במדינת-ישראל יהיו 550 אלף ערבים, זה אמנם יהווה 20% מהאוכלוסייה, אבל אנחנו בכל-זאת מקווים לעלייה יותר גדולה. אני רוצה לקוות שנבוא לידי מסקנה שצריך לעשות משהו בקשר עם הילודה, וגם לדאוג שלא יהיו כל-כך הרבה נפגעים בדרכים שלנו. אז יהיו 20% ערבים במדינה, זה לא כל-כך נורא. אנו מוכרחים עכשיו לבוא גם לפני עצרת האו"ם ולהגיד שאנו רוצים להיות שותפים יחד אתם בפתרון בעיית-הפליטים.

לעניין הגדה-המערבית - אינני זוכר שהייתה לנו איזו הצעה שהיא בוועדת-השרים לענייני בטחון. דובר על כל-מיני דברים, אחר-כך בא מישו ואמר שפה חוסיין פנה, נגיד לו שאנחנו רוצים שהירדן יהיה הגבול בינינו? לא היתה הצבעה בוועדה בעניין גבול-הירדן.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה לא חשוב, אנחנו יכולים כאן לשנות את הכל.

מזכיר הממשלה י. עוזאי:

זה היה הסיכום של היושב-ראש.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אבל לא סיכום של הישיבה. בישיבה לא היה כל סיכום בעניין זה. היו שלוש הצעות, היתה הצעת קנטון, היתה הצעה של אוטונומיה, והיתה הצעה שלישית, שחלק מהגדה המערבית יהיה שייך גם לירדן. אני הייתי בעד קנטון, אבל לא היתה הצבעה בעניין זה, כיוון שאמרנו שעוד מוקדם להחליט על-כך. אני חושב שגם עכשיו עוד מוקדם להחליט כיצד נוכל לסדר את העניין. העניין כה חמור שאינני חושב כי אנחנו יכולים לשבת ליד שולחן ולהחליט כך וכך. כאשר באים לדבר עם מישו צריך לומר: הירדן זה הגבול שלנו, אבל תוך המשא-ומתן נראה את התפתחות העניינים, ואז נוכל גם לשפוט לפי המציאות, מה טוב בשבילנו ומה לא-טוב בשבילנו. אבל לא עכשיו.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

בקשר עם התביעות וההצעות לסיפוח הגדה-המערבית,

היו הצעות נגד.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני אומר שלפי-שעה, כלפי עבר-הירדן ידובר על הגבול הזה, אבל כלפי עצמנו עוד אין החלטה סופית בעניין זה. נצטרך במשך הזמן להגיד משהו גם בעניין זה, אבל נראה איך יפול דבר. אני חושב שזה עניין מאוד מסוכן בשבילנו, כך או אחרת, למה לנו מלכתחילה להגיד: נלך דווקא בדרך זו. אם נוכל להגיע לידי הסכם עם חוסיין לשלום-אמת, זה יקל עלינו לפתור בעייה זו. כמובן שאני מקבל את דעתו של השר דיין, שאם לא יישבו אתנו ליד השולחן לדיון בענייני שלום, הצבא שלנו יעמוד בכל מקום שהוא עומד.

השר מ. בגין:

זו דעה מוסכמת על כולם, גם השר בנטוב תמך בה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אם לא יהיה שלום, אז אין שאלה.

שר הבריאות י. ברזילי:

גם זה היה מוטכם בוועדה.

שר הבטחון מ. דיין:

אפשר להתקדם ולהגיד: אם הם לא רוצים שלום - זו

גם-כן אפשרות.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

זה לא. והייתי רוצה שדברים כאלה לא יישמעו גם כלפי חוץ. זו המציאות שלנו, אין דרך אחרת. לא נבוא באיזו פרוגרמה לשר אבן שהוא יגיד: אם תעשו כך וכך - טוב; אם לא - נעמוד. זאת אפשרות להגיד באיזו וועדה, אבל לא כלפי העולם, העולם אינו אוהב שמאיימים עליו. הוא אולי יהיה מוכן לקבל זאת במסגרת מצומצמת. אני מציע לשר דיין להשאיר זאת כלפי פנים.

השר מ. בגין:

גם זאת לא צריך להגיד.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

בוודאי לא צריך להגיד זאת בעצרת, שם יש לנו

עניין עם רוסיה.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אנחנו יכולים לדבר מבחינת הרצוי לנו ומבחינת

האפשרי. הרצוי לנו הוא המצב של 1948, כאשר הערבים ברחו ובאו עולים יהודים ומילאו את מקומותיהם, ויישבנו בהם ערים וכפרים. היום אין המצב כן, הערבים לא ברחו ועולים אינם באים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

יבואו.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

לא יבואו מיליון יהודים כפי שהיה אז, אלא-אם-כן

תחליט ברית-המועצות תוך כדי לחימה בנו לתת לנו את יהודיה.

נדמה לי שאנחנו בשלב זה איננו צריכים לדייק

ולפרט בדיוק מה אנו רוצים, גם מפני שאיננו יכולים להופיע עם זה, גם מפני שאנחנו עדיין לא יכולים להעריך כרגע, אולי נוכל להעריך בעוד שבועיים-שלושה, מה מצבנו המדיני. אנחנו יודעים את שנאת ברית-המועצות, ואנחנו יודעים את תמיכת ארצות-הברית, שאינה כה בלתי-מסוייגת כמו השנאה של ברית-המועצות, אם להתבטא בצורה עדינה. אבל איך ומה יהיה משחק-הכוחות שאנחנו ניקלע לתוכו, או משחק-הכוחות שאנו פתחנו אותו, את זה אנחנו היום לא מסוגלים להעריך.

ועל-כן לא רצוי כרגע לפרט, ואני אפילו הצטערתי

אתמול על שהנייר הזה הונח לפנינו, בינתיים התרגלנו אליו. כל דבר שכתוב בסטנסיל עלול לא להישאר סוד.

מבחינת ההופעה שלנו נראה לי שהתביעה לחוזה-שלום

היא תביעה שאנחנו צריכים להציג אותה מהרגע הראשון. אני מסכים להערכתו של מר ששון, שהיום אין לנו סיכוי למצוא אפילו פרטנר אחד לחתימת חוזה-שלום. אינני בטוח אם מה שקרה בחודש הזה, מאז ה-15 במאי, בו התחיל נאצר לרכז כוחות בסיני, לא קירב אותנו לשלום. אנחנו עוד לא יכולים לשער לעצמנו מה מתהווה בחוגים השליטים והחברות הערביות והחלק הקובע בחברה הערבית. בחודש הזה נשתנה המצב במזרח-התיכון תכלית-שינוי, ואנחנו פתחנו במשחק. נדמה לי שאנחנו צריכים להופיע כדורשים חוזי-שלום, וצריכים לחזור על זה כתוכי מבחינת הטיעון שלנו, עם ראיה מפוכחת מה יכולים להשיג ומה איננו יכולים להשיג.

לעניין הגבולות הבינלאומיים, שמופיע בנייר

שלפנינו ונוסח באופן אלגנטי על-ידי השר דייך. הוא נוסח בצורה יפה, אבל לא הייתי רוצה שנתחייב בו יותר-מדי, וזה משלושה טעמים. טעם אחד, הגבולות הבינלאומיים, פירושו לבטל לחלוטין את החלטות 1947 של האו"ם. והדבר הזה אינני בטוח אם הוא ניתן, כי בהחלטת האו"ם מ-1947 הוחלט לחלק את ארץ-ישראל בתוך גבולותיה הבינלאומיים למדינה ערבית ולמדינה יהודית. אנחנו אז הסכמנו לזה ולא אנחנו הפרנו החלטה זו, ואינני בטוח אם דבר זה נותן לנו עמדת-טיעון חזקה.

אבל מעוד טעם אחד, אינני בטוח אם אנחנו צריכים

לחזור לגבולות הבינלאומיים עם סוריה, ואני יודע שסוריה זה האגוז הכי-קשה. היא תמיד היתה האגוז הקשה, גם בזמן התורכים. אם היתה אירידנטה, מרכזת היה בסוריה. האופי של העולם הוא כזה שסוריה קשורה לרוסיה יותר ממצרים, ועל-כן אני מציע שלא נתחייב בזה.

השר י. ספיר:

אתה מוכן שחוזת-שלום יקבע גבולות שהם מזרחיה?

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אינני מפרט, אני אומר לא להתחייב.

והטעם השלישי, אני מציע שלא נתחייב שהירדן הוא הגבול הבינלאומי, וזה מטעם האוכלוסיה. לו יכולנו ליישב את כל הגדה-המערבית, ולו גם יכולנו להכניס לשם יהודים, אין בזה אמת היסטורית. בכל תולדות ארץ-ישראל נדמה לי שהירדן היה גבול בינלאומי רק במשך 25 שנה, מאז "הספר הלבן" של צ'רצ'יל ועד 1947-48. אף-פעם לא היה הירדן הגבול בכל תולדות ארץ-ישראל, חוץ מ-25 שנה מאז "הספר הלבן" של צ'רצ'יל. הוא לא היה גבול כאשר היהודים ישבו בארץ. שלטון היהודים בתקופת הבית-הראשון התחיל בגדה-המזרחית, ובתקופת בית השני היו יהודים בגדה-המזרחית, והירדן לא היה גבול.

מבחינה בטחונית העניין אינו ברור. יש לנו כמה בעיות בטחוניות. בשביל הצבא הגבול הזה אינו חשוב. בימי שלום יש לנו בעיה עם קבוצות טרוריסטיות, ובעיה זו קיימת בין אם הירדן יהיה גבול בינלאומי ובין אם לא יהיה. כל עוד יש בערים אוכלוסיה ערבית שתהיה בחלקה הגדול עוינת, זה יהיה מוצא לפעולות טרוריסטיות, והגבול הבינלאומי פה לא משנה כלום.

אני מציע שלא כלפי חוץ ולא כלפי פנים לא נתחייב על זה ולא נכריז על זה כדבר שלא נחזור בנו. אינני בטוח שלא נחזור בנו. ביחס לפליטים - נכון מה שאמר השר ד"ר, שאנחנו את עניין הפליטים לא צריכים להעלות. אבל זה תלוי בנו? אותנו ישאלו, וישאלו אותנו הידידים שלנו, כי עניין הפליטים ביחסי הידידות אתנו הוא הדבר הכי מכביד. אפילו אם השר אבן בנאום בראשון לא צריך לדבר על פליטים, אנחנו חייבים להיות במצב שבשיחות שתהיינה, - אם נגיע לכך שיהיה איזה שהוא נסיון של הידברות בין ברית המועצות לבין ארצות הברית, ואנחנו

לזה עודדנו את ארצות-הברית - נדע מה אנו אומרים בעניין זה. לא נוכל להגיד: אנחנו בעניין הפליטים עכשיו לא מדברים. לא יתנו לנו.

אינני מכיר את אפשרויות ההתיישבות, אבל לדעתי אנחנו צריכים לפתוח במשא-ומתן שקט וישיר עם מדינות שמעבר לים, שיכולות לקלוט פליטים. הדבר יכול להיראות מוזר, אבל תוך השבוע האחרון נתפרסם בשם ראש ממשלת אוסטרליה, ופעם בשם ראש ממשלת קנדה, שהם מוכנים לתרום את תרומתם לפתרון בעיית הפליטים. זה בידינו. אם נמצא דרך ליישוב 500 או 1000 משפחות ראשונות של פליטים, אנחנו פותחים דרך, וזו התחלה. אינני יודע אם היה נסיון במשרד החוץ לבדוק מה כוונת האוסטרלים והקנדים. אבל גם ברזיל קלטה בעשר השנים האחרונות הגירה עצומה, בחלקה הגדול מיפן. ולמרות שברזיל היא מדינה קתולית, הם קולטים עשרות אלפים יפנים בני דת ה**אינטו**. מדוע לא יקלטו גם ערבים? יש שם קרקע ומים, אפשר לעזור להם בשטחים רבים, ואולי גם בתרומה כספית. הדבר הזה טעון בדיקה, אותה אנחנו יכולים לעשות בשקט, ואחר כך לדבר על זה בקול רם. אני חושב שאין לנו מפלט ובעניין זה נצטרך לתת תשובה. אני חוזר ואומר שהשר אבן לא צריך לדבר על זה בנאום באו"ם, אבל במשא ומתן ובשיחות, כאשר נשב עם האמריקנים בעוד שניים שלושה ימים, לא נוכל לומר להם שבעייה זו לא קיימת.

שר הבטחון מ. דיין:

אתה רוצה להביא לפניכם הצעה זו של הגירת פליטים

לארצות אחרות?

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

בפירוש כן. נפתרו בעיות בצורה כזאת. אולי גם

אנו נצטרך לעשות דבר מה.



הערה אחרונה בענין המקומות הקדושים. זה לא הפליא אותי שמכל הדיבורים שדיברו שרים, דברים טובים או לא טובים, נחוצים או לא נחוצים, הדיבור שגרם לדה-מרש של ארבע המדינות היה הדיבור של שר הדתות בעניין המקומות הקדושים. אני חושב שהוא לא היה צריך לתת תשובה זו בלי דיון על כך בממשלה. כאשר שר הדתות מדבר על המקומות הקדושים, זו דעה מוסמכת של הממשלה, ואנחנו לא דנו בזה.

אני אינני מאמין, אנחנו ניצחנו את הערבים, ניצחנו את המוסלמים, אבל אנחנו לא ניצחנו את העולם הנוצרי. בעניין הזה של המקומות הקדושים יהיה לנו דין ודברים עם הוואתיקן...

המנכ"ל מר א. לבבי:

לא ניצחנו את תורכיה ואת פרס, ושם יש התעוררות גדולה של העולם המוסלמי.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

לא אמרתי שניצחנו את העולם המוסלמי, אמרתי שניצחנו את הערבים המוסלמים, אבל לא ניצחנו את העולם הנוצרי ולא את העולם המוסלמי. יהיה לנו דין-ודברים עם העולם הנוצרי. להביא את העולם הנוצרי לידי כך שיקבל באהבה ובאמונה שמדינה יהודית תהיה בעל הבית ושומרת של המקומות הקדושים שלה, עד כדי כך אנחנו לא כל כך חזקים. אנחנו צריכים להיות מוכנים בלבנו שעל המקומות הקדושים יהיה איזה שהוא ויכוח שהנוצרים שותפים לו, ואולי גם המוסלמים. אני מדבר על המוסדות והבניינים של המקומות הקדושים, ולא על אזורים. לצאת בהכרזה נגד זה, פירושו רק לפתוח לנו חזית בעניין מסובך, עניין שהביא לידי תביעה שירושלים תהיה בינלאומית ב-1947 ואיפשר קבלת שני שליש להחלטה להקמת

מדינה יהודית. בלי הוויתור הזה לא היו מקבלים רוב של שני שליש באו"ם. אין בעניין זה שום ספק. אנחנו צריכים לפתוח לנו היום חזית נגד הוואתיקן, פלוס שויצריה?

אני מציע שבעניין זה נהיה זהירים, שקטים ושוקדים, וכאשר יבואו ויעלו זאת כתנאי להסדר הרצוי לנו, ואחד התנאים החשובים יהיה פיקוח בינלאומי במקומות הקדושים, נדון בדבר.

השר מ. בגין:

ברשות היושב ראש, אפתח בשתי הערות שאינן קשורות לדיון המדיני. קיבלתי אתמול מברק שבשבת, בזמן ביקור ליד הכותל המערבי, אנשים עישנו סיגריות ועשו צילומים. אני בעד שמירה קפדנית ביותר על המקומות הקדושים לנוצרים ולמוסלמים. בעוד אנחנו נותנים דעתנו למקומות האלה, אני תמה מדוע נותנים לחלל מקומות קדושים שלנו. אני סובר שצריך לאסור את העישון גם בימי חול ליד הכותל המערבי. צריך שתהיה כתובת שם שהעישון אסור. לא צריך לאפשר זריקת בדלי סיגריות שם, זה דבר שיעורר סלידה. באשר למצלמים, אי אפשר למנוע זאת, אבל ודאי שאפשר למנוע בשבת. אני מציע שתנתנה בענין זה הוראות באופן דחוף ביותר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אם כי היתה הוראה של המושל הצבאי במקום לשמור

על קדושת המקום.

השר מ. בגין:

צריכים להיות סדרנים שיעירו לכל אדם. שמעתי  
הבוקר ב"בי.בי.סי." בענין הרובע היהודי בירושלים העתיקה, והדין וחשבון לא היה  
חיובי ביותר. זה לא נחוץ לנו בימים אלה. ה"בי.בי.סי." אמר שהוצאנו 200 משפחות  
מהרובע היהודי, ועד ראייה מסר שלא ניתן להם שום שיכון אחר. אנחנו הודענו  
שהוצאנו 80 משפחות ונתנו להם שיכון חליף. בעניין זה צריך להודיע הודעה שאנחנו  
נתנו לאנשים שיכון וצריך להוכיח זאת למעשה. אנחנו עכשיו לא נחזיר אותם למקום  
שממנו הוצאו. זה נעשה, אבל מה שצריך הוא לתקן את הרושם שאנחנו זרקנו אנשים  
לרחוב.

שר הבטחון מ. דיין:

ה"בי.בי.סי." אמר שאנשים נזרקו לרחוב?

השר מ. בגין:

שלא נתנו להם שיכון.

שר הבטחון מ. דיין:

זה לא אומר שהם נזרקו לרחוב.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

ה"ג'רוסלם פוסט" סיפר זאת.

השר י. גלילי:

אולי לפני שהחברים ממשיכים נוכל לשמוע בעניין

זה פרטים משר הבטחון.

שר הבטחון מ. דיין:

עזרו בהחלט למפונים. אני חושב שפנו כ-200 אנשים מתוך בתי כנסת, מקומות שידוע לנו שהיו קודם בתי כנסת ו"הדביקו" להם כל מיני בתיים. גם אלה שעזבו בלי שביקשו מהם הוצע להם שיכון, והיו כאלה שאמרו שהם יכולים להסתדר בעצמם ואינם זקוקים לשיכון. מי שהיה זקוק לשיכון - ניתן לו. רובם לא פנו אלינו, חלק ברחו וחלק אמרו שיש להם קרובים. מי שפנה קיבל שיכון ואין לומר שזרקו אותם לרחוב. אף אחד לא נזרק לרחוב, אלא היו כאלה שקמו ויצאו מרצונם. אם יהיו עוד כאלה שיבקשו שיכון, גם הם יקבלו. אם האיש אומר שהוא הולך למשפחתו בחברון, איננו מעכבים בעדו.

השר מ. בגין:

אם ברחבי תבל אומרים שלא ניתן להם שיכון, על אף הודעה רשמית שכן ניתן להם שיכון, צריך לתקן את הרושם. אני מבקש שתימסר הודעה לפיה יהיה ברור שלאנשים אלה יש איפה לגור.

עכשיו אני עובר לדיון המדיני. נקודת המוצא היא חוזי שלום. ברצוני לומר כאן לשר ששון, העניין של חוזי שלום הוא לא תכסיסי, הוא עקרוני, ואם העקרון המדיני הוא גם עקרון מוסרי טוב, הרי שמבחינה תכסיסית אין בזה רע. זה עקרון מקובל בתולדות האנושות, כאשר יש מלחמה, בדרך כלל רוצים שתסתיים בשלום, ואיננו יכולים להסכים למצב מלחמה חוזר ונישנה. האם אתה סובר, על פי ידיעתך את המזרח, שנאצר יהיה מסוגל: (א) לפירוז בסיני; (ב) לחופש השיט בתעלה ובמצרים - ללא חוזה שלום? לדעתי, לו לפני נאצר עמדה ברירה כזאת, בין הסדר בשלוש הנקודות הללו לבין חוזה תיאורטי, הוא היה בוחר באפשרות השניה.

ביחס לחוזה שלום סתמי הוא יכול לטעון שזו פיסת נייר. יבוא יום, כאשר הוא יתחזק, יקרע אותו לחתיכות. אבל דגל ישראל על אניות בתעלת סואץ לעיני המצרים? האם הוא יסכים לפירוז חצי-האי סיני? כי מה זה פירוז? - זוהי הגבלה חמורה ביותר של הריבונות. אמנם ריבונות המדינה חלה על המקום, אבל השטח שעליו חלה ריבונותו והוא מפורז, הוא אינו יכול לעשות בו מה שהוא רוצה. אם אינו יכול להכניס חייל לשטח זה, אין הגבלת ריבונות חמורה מזו.

אתה (לשר ששון) משער שנאצר, אשר צריך לדאוג לפרסטיז'ה שלו, ירשה לאניות תחת דגל ישראל להפליג בתעלת סואץ, חופש השיט בשארם-א-שייך ולהגבלה כזאת של ריבונותו בחלק ניכר של ממלכתו? אם לזה יסכים, אני אסכים לחוזה שלום. אני טוען שהוא לא יסכים, לא לזה ולא לזה.

וזו בשבילנו עמדה כללית ביותר. מבחינה זו אין דבר יותר כובש לבבות מהתביעה לחוזה שלום. הנה לדוגמא, יש מדינות אשר מכירות באודר-נייסה כגבולה המזרחי של פולין, ויש כאלו שאינן מכירות, אבל גם הן מודות שבעייה זו צריכה למצוא פתרון בחוזה שלום. זה לא שטח שלה, זה שטח כיבוש, אבל כאשר יהיה חוזה שלום העניין ימצא את פתרונו. הנה לפניך תקדים מובהק מימינו. לכן אני אומר שזו נקודת מפתח, נקודת מוצא עקרונית-מדינית-מוסרית, והיא כלולה במשפט הבינלאומי.

ועכשיו אני בא לבעיות הקשורות בארץ ישראל המערבית. נכון שבועדה הוצעו הצעות שונות, אחת מהן היתה קשורה בקנטון. אני חייב להביע תמהוני שמדינאים מנוסים ואנשים משכילים משתמשים בסיסמת הקנטון. אין קנטון, יש קנטונים, אם תסכים לקנטון ערבי תצטרך להסכים לקנטון יהודי. אתה מכיר באוטונומיה של הממשל המקומי, באוטונומיה התרבותית והלשונית של תושבי המקום, אבל אם אתה אומר שתקים קנטון ערבי, פירושו שתקים גיטו ערבי. זה בשום אופן לא יתקבל על הדעת.

אני מבקש שנבחין במושגים. איננו יכולים להציע לעולם להקים קנטון ערבי, ואנחנו צריכים לסלק מונח זה מעל דל שפתינו, כי הוא יחייב לדעתי קנטוניזציה של ארץ ישראל. אם מקימים קנטון באיזור שכס, ג'נין וטול כרם, האם אפשר יהיה להסביר למה לא הקמנו קנטון בעזה? אז יהיו לנו קנטונים ערבים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אבל גם אלה שייכים למדינה.

שר השיכון מ. בנטוב:

כל קנטון שייך למדינה.

השר מ. בגין:

לכן לדעתי אין קנטון אחד, אלא יש קנטונים רבים. אשר לרעיון של מדינה פלשתינאית, ואני קושר זאת עם המושג של אוטונומיה, לדעתי המושג של אוטונומיה מוליך למדינה פלשתינאית בהגיון הברזל של הדברים. ואביא מיד ראייה איך הדברים מובאים בין הגויים. יש לי כאן מאמר מה"הראלד טריביון", בו הוא מזכיר ישיבה שבה היה מאבק בין האקטיביסטים לבין המינימליסטים, וידם של האקטיביסטים היתה על העליונה. (ציטטה באנגלית). המאמר מציין כאילו השר דיין הציע פדרציה עצמאית בלתי תלויה. אמנם השר דיין לא הציע זאת, אבל אופייני הוא כיצד הגויים מבינים זאת. אם אנחנו אומרים אוטונומיה, זו הזמנה למדינה פלשתינאית-ערבית-עצמאית.

שר הבטחון מ. דיין:

מר יהיה מאמר אחר בעתון...

השר מ. בגין:

אתה צריך לדאוג לזה.

אתמול פורסם ב"ידיעות אחרונות" בשם ח"כ  
בן-גוריון, שהוא מציע מדינה פלשתינאית-אוטונומית ולא אוטונומיה, והיום הוא היה  
צריך להכחיש זאת. אינני יודע באיזו מידה ההכחשה תגיע לידיעת העולם.

לכן אני אומר שהמושג הזה של אוטונומיה מוליך  
למדינה פלשתינאית ערבית מבחינת דעת הקהל הערבית ולחץ דעת הקהל, וזה איננו טוב.

לגבי ההצעה של העברת שטח לחוסיין - אנחנו נשלח  
את בנינו לקרב כדי להקים מדינה ערבית נוספת, או כדי למסור למדינה ערבית שטח של  
ארץ ישראל, כדי שתהיה לנו אנקלאבה בתוך ארץ ישראל שממנה אפשר לירות לתל-אביב?  
בשביל זה ניהלנו מלחמה? עובדה היא שאפשר היה שירדן תפתח חזית שניה, מדוע לא  
תפתח עוד עשר שנים?

לכן כל הפתרונות הללו הם לדעתי רעים ביסודם ולא  
צריך להציע אותם.

כל אחד יכול לשאול מה אני מציע לגבי מיליון  
וחצי ערבים. מעולם לא אמרתי שזו שאלה קלה לפתרון. זו שאלה קשה לפתרון, ולכן  
אני התחננתי בוועדת-השרים לענייני בטחון, ואני מוכן לחזור על זה כאן: אל נא  
בחופזנו.

מה קורה להם מבחינה אנושית. כולם מסכימים שיהיה ממשל צבאי, שראשי-העיריות יהיו נציגים שלהם, ונאמר לאמריקה שנחפש פתרון. כל פתרון קונקרטי עכשיו, פירושו הזמנת לחץ עלינו, או להקמת מדינה פלשתינאית או למסירת שטח לחוסיין. בינתיים נפסקה הריבונות שלהם ואנחנו צריכים לדאוג לעלית הריבונות שלנו.

שר החוץ, לפני צאתו, אמר שבשביל עניין זה אין לנו פתרון. אני הבעתי תמרון על פורמולה זו, ואני אמרתי: אל תגיד אין לנו פתרון, אלא: אנחנו מחפשים פתרון וניקח לעצמנו זמן.

על כן אני מבקש את ראש הממשלה ואת חברי הממשלה שלא נקבל היום, גם לא כלפי פנים, שום הצעות על קנטון, אוטונומיה, מדינה פלשתינאית, מסירת שטח לחוסיין וכו'.

בקשר לבעיית הפליטים. אני חושב שצריך לטפל בבעייה זו בכל הרצינות, וצריך לומר לעולם שאנחנו מטפלים בה. זו בעייה אנושית מוסרית גדולה. אנחנו למודי נסיון בשטח זה, ואנחנו צריכים לדאוג יחד עם גורמים אחרים לפתרון הומאני של בעייה זו. אינני מבין איך מציעים להעביר 200 אלף פליטים מרצועת עזה לשטח אחר. האם כך נפתור את הבעייה?

אני חושב שהצעת השר אלון ביחס לאל-עריש, היא הצעה טובה וחיובית. צריך לטפל בזה. פעם עם-ישראל כולו חיפש פתרון באל עריש, מדוע זה פסול?



שר הפנים מ.ח. שפירא:

מישהו פסל זאת?

השר מ. בגין:

כן, אמרו שלא צריך להזכיר זאת. צריך לבדוק אפשרות יישוב פליטים במדינות ערביות, אבל גם בזה אין שום פסול.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

נאמר שצריך ליישב אותם בכל מקום בעולם.

השר מ. בגין:

ולעת עתה לא למחר בהכרזות שיש להן תוכן מדיני. עכשיו אני עובר לנוסח שלפנינו, ואציע מספר הצעות. לו שר הבטחון היה מציע שנאמר: חוזי שלום, ובדיון עליהם לדון בכל התנאים - מלבד ארץ ישראל המערבית, שהיא בריבונות המדינה - לפורמולה הזאת הייתי מסכים. אבל אם הוא אומר: על יסוד הגבול הבינלאומי - ואינו רוצה להוסיף את התנאים הנראים לנו הכרחיים מבחינת הבטחון הלאומי, זה לדעתי משיג את ההיפך. כבר נסוגנו בעבר לגבול הבינלאומי, ולא עזר שום דבר, שהסתמכנו על פיסת נייר. הסכמנו לזוז בלי שנתנה זאת בחוזה שלום, וחוזה שלום איננו.

אחת מן השתיים, או שאיננו אומרים כלום על התנאים, לרבות הנסיגה לגבול הבינלאומי, או שמפרטים מה הם התנאים ההכרחיים. אני חושב שהדרך השנייה יותר טובה. באשר לארץ ישראל המערבית - אני מעדיף, במקום להגיד שנהר הירדן הוא הגבול, להגיד שריבונות מדינת ישראל חלה על השטח שעד

הירדן.

לא ברור לי מדוע קושרים את המקומות הקדושים לירושלים בעיקר. יש מקומות קדושים גם בבית-לחם. לגן בענין זה צריך ללכת בדרך של כל מדינה לחוד, ולא לכלול את כולן.

אני מציע שענין החרם הכלכלי לא יהיה קשור דווקא עם מצרים, כפי שזה כתוב פה. נכון שמצרים הכריזה על החרם, אבל משרד החרם נמצא דווקא בדמשק. צריך לקבוע זאת ככלל לכל מדינות ערב.

השר י. ספיר:

הכרחי להזכיר זאת כציר מרכזי לחוזי שלום.

השר מ. בגין:

בהחלט, כי החרם הערבי מתנהל גם באמצעות חברות באמריקה, בצרפת ובאנגליה, וזוהי לוחמה שלא היתה כמותה ביחסים בין עמים.

במקום: "ירושלים השלמה בתחום מדינת ישראל" - הייתי כותב: "ירושלים עיר אחת", אם אנחנו מקבלים את הגישה היסודית, שבהסדרים פנימיים מחפשים פתרון. צריך להחדיר בדעת הקהל שאנחנו פה, בארץ ישראל המערבית, לא בזכות הכוח אלא בכוח הזכות.

הפסימיות ליד השולחן הזה ביחס לדעת הקהל הבינלאומית אין לה מקום. פולברייט, יו"ר ועדת החוץ, הודיע אמש שאין להעלות על הדעת, שישראל בתנאים הנתונים תחזיר שטחים. דנקן סננס המודיע בפרלמנט הבריטי, בשם מפלגתו, שאין להעלות על הדעת שישראל תחזור לגבול המגוחך הקודם.

ביחס למקומות הקדושים, צריכה להיות קלאוזה לא רק לגבי ירושלים, כי לדעתי אסור לקשור זאת רק עם ירושלים.

הפיסקה בקשר לחוסיין הוכנסה באקראי, כי במקרה, כאשר ישבנו בוועדת השרים לענייני בטחון, הגיע שדר שמדינאי מסויים מבקש שניפגש עם חוסיין, זה לא שייך למיסמך הזה. במיסמך הזה צריך לכתוב שאנחנו צריכים לשאוף לאיחוד כלכלי עם עבר הירדן המזרחית. זו שאיפה חיובית וטובה. אני חושב שזה רעיון חיובי, ששתי מדינות מחפשות דרך לפיתוח משותף, אבל אינני עומד על זה.

אני מציע לא להכניס את הפיסקה: "תועלה התביעה למדינות שונות בעולם לקלוט תושבים ופליטים ערביים". אפשר לנהל שיחות ביחס לקבלת פליטים, אבל לא להציג זאת בצורת תביעה.

ביחס לרכוש היהודי בארצות ערב - לדעתי זה לא קשור לקבלת המילווה הבינלאומי ארוך הטווח. בהקשר זה אפשר לומר, כי כאשר אנחנו נעזור ביישוב הפליטים הערביים, צריך לקחת בחשבון את הרכוש היהודי שנגזל בארצות ערב, אבל לא בקשר עם המילווה הבינלאומי.

לדעתי אנחנו צריכים להוסיף עוד סעיף בענין חוזי השלום, וזה פיצוי בקשר לתוקפנות, מאחר שאנחנו מואשמים בתוקפנות, נעשה דבר חיובי אם נעלה את התביעה המקובלת לפיצויים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הצעתו של שר הבטחון יש לה כותרת, והוא הדגיש זאת אתמול בדבריו, שהצעותיו הן כלפי חוץ וכלפי פנים כאחת. האמת היא שזה לא היינו הך. ישנם דברים שאנחנו צריכים לדעת, שכלפי חוץ נתבע אותם, אבל כלפי פנים

נהיה מוכנים לקונצסיות מסויימות. אני מבין את הטוב שבהצעת שר הבטחון, שדבריו הם קצרים וחתוכים, ושוויים לכל נפש. אבל אנחנו איננו יכולים להיות במצב של משא ומתן שיעמיד אותנו למחרתו כאדם שנכנס למשא ומתן, ואז הוא מעלה את המחיר. אם שר הבטחון אומר: ישראל מציעה חתימת חוזה שלום עם מצרים, עם סוריה ועם ירדן על יסוד הגבולות הבינלאומיים, בשום אופן אינו יכול אחר כך לומר שהוא רוצה אחר כך ערובות מסויימות ביחס לרמה וביחס למים.

שר הבטחון מ. דיין:

זה לא תנאי לחוזה שלום? בהסכמי שביתת הנשק יש

לנו תנאים כאלה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

היתה מלחמה בינך ובין סוריה, ואתה רוצה חוזה שלום על יסוד הגבול הבינלאומי. אבל אם אינך אומר בנשימה אחת מה הדרישות המינימליות שבלעדיהן אינך יכול לחתום על חוזה שלום, זו כאילו רמאות. יש דברים מינימליים שחייבים לומר בקשר לזה.

שר הבטחון מ. דיין:

זה היה נכון לו הייתי אומר שאחר כך נשנה את

הגבול, ואיפה יחזיקו את הכוחות. אני מדבר לא על הצד הגיאוגרפי. אם הייתי משנה את הצד הגיאוגרפי, יש דברים אחרים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבקש לא לחזור לוויכוח, כי אנחנו מוכרחים

פעם לסכם בהצעות אלו.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

באותה מידה אני מתנגד להימנעות מפירוט הדברים במיסמך שהוגש לנו אתמול. יש דברים שאנחנו חייבים לפרט אותם, בעיקר כלפי חוץ. במיסמך מדובר על חופש השיט, חופש טיסה וכו'. הדברים צריכים להיאמר, כי זה לא נובע מעצם הדבר שיש חוזה שלום. או מה שעוד יותר חשוב, אלה נימוקים שיכולים לשבות את לבו של העולם. פה יש תביעות צודקות מבחינת החוק הבינלאומי, ואינני רואה שום סיבה מדוע נבליע אותן.

אני חושב שביחס לפליטים חל שינוי יסודי במצב. קודם הפליטים היו בטריטוריה ערבית, והערבים טענו שהם צריכים לחזור אלינו, ואנחנו אמרנו שאינם יכולים לחזור אלינו, כיוון שלא היה שלום ולא היה הסכם. הם החזיקו אותם במחנות לקראת שיבתם הגדולה, ואונר"א נתנה כעין פיצוי לערבים בעד זה שעל ידי החלוקה והקמת מדינה יהודית נוצרה הפרובלימה הזאת.

השר י. ספיר:

הדרישה היתה להחזיר אותם לאדמותיהם ולקרקעותיהם, ולא רק למדינת ישראל.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

עכשיו רובם המכריע במדינת ישראל, ואם הם נמצאים תחת שלטוננו, אנו חייבים למצוא להם פתרון. זו לא רק שאלה: מה נענה אם ישראל אותנו בעניין זה. אם השר בגין רוצה שנאמר כי ארץ ישראל המערבית היא כולה שלנו,

אז יש ציבור גדול של אנשים שנולדו וחיו באותו שטח, היו להם בתים, ואותם מחזיקים במחנות ואומרים שזה מאחריותה של אונר"א. מדוע? הם יושבים במדינתך, מדוע אתה מטיל זאת על אחרים?

השר מ. בגין:

בתקופת מעבר אפשר לעשות זאת.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אם אנחנו מדברים על פתרון קבע כמו חוזי שלום, חייבים לומר מה יהיה הפתרון של בעיית הפליטים.

ביחס לגדה המערבית - אני מסכים להערות כמה חברים, שעניין המקומות הקדושים אינו שייך רק לגדה המערבית. זה לא צריך להיות מובלע רק בפרק על ירושלים, וזה צריך להיות פרק מיוחד כשלעצמו. אני חושב שבדיוק כמו שאנחנו חייבים כלפי הוואתיקן, כלפי הנוצרים וכלפי המוסלמים לנהוג בטקט רב, אנחנו חייבים בכל זאת להביא לידיעת העולם מה קרה עם המקומות הקדושים בתקופה שהם היו תחת שלטונו של חוסיין. אנחנו יודעים שעשו עמדות מהמצבות, חרשו את הר הזיתים וחרשו את בית הקברות בחברון. אנחנו יודעים שמוסלמי הגדה המערבית במדינת ישראל לא היתה להם כל גישה למקומות הקדושים למוסלמים שהיו אצל חוסיין, וגם לנוצרים לא היתה גישה חופשית, חוץ מהכניסה לפי רשיונות בחג המולד ובחג הפסחא. צריך לציין את הסידורים שעליהם דיבר אתמול שר הבטחון. אם מרכזים את החומר הזה ומוציאים אותו בצורה של "ספר לבן", אז הטיעון יותר קל וגם יותר משפיע.

כבר אמר השר בגין ביחס לקנטון, והוא קרא לזה

גיטו...

השר מ. בגין:

חלילה, לא קראתי לזה גיטו, אמרתי שזה דומה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני רוצה לומר יותר מזה. מה פירוש שהגדה המערבית תהיה מושתתת על מינהל עצמי של אנשי הגדה כאשר ענייני הבטחון והחוץ מוטלים על מדינת ישראל, והם לא יהיו אזרחי מדינת ישראל? בתקופה של דה קולוניזציה בכל העולם, כשלא בצדק מאשימים אותנו כנושאי הקולוניאליזם, כלום אנחנו יכולים להעלות על הדעת שיהיה שטח שבו יגורו ערבים בעיקר, ובידינו תהיה הנהלת ענייני הבטחון וענייני מדיניות החוץ, כמו השייכים במפרץ הפרסי. מי יקבל זאת? על דעתו של מי זה יתקבל?

אנחנו על ידי הצעת הסדרים כאלה נותנים לעצמנו צביון לא מקובל. כל אדם מתקדם יקום נגדנו, ויגידו: הנה, לא בכדי אמרו שאנשים אלה הם נושאי האימפריאליזם והקולוניאליזם, הם רוצים להפוך את הגדה המערבית, המיושבת על ידי ערבים, לקולוניה של מדינת ישראל.

אחת מן השתיים, או שאנחנו מוכנים לקבל את הריזיקו שהם יהיו חלק של מדינת ישראל, לפי הפורמולה שהגדה המערבית זה הגבול, או הפורמולה של השר בגין, מבחינה מעשית זה היינו הך. פירוש, שתוך תקופה לא ארוכה אנחנו נהיה מדינה דו לאומית, ואחרי תקופה קצת יותר ארוכה אנחנו נהיה מיעוט. או שאתה חייב להשלים עם הרעיון שחלק של הגדה המערבית, להוציא את ירושלים, ותיקון הגבול ביחס לקלקיליה וכדומה, יצורף למדינה הערבית, שהיא

מזרחית לירדן. דרך שלישית אין, ואתה חייב לבחור לעצמך, אם אתה רוצה לצעוד לקראת מדינה זו לאומית, או שאתה מוכן לוותר על הפורמולה. ולא קל להשמיע אותה ברחוב, כאשר אוספים חתימות, שלא לוותר על כל שעל אדמה. ייתכן שבתור תכסיס זמני אנחנו מקבלים פורמולה זו של השר בגין, אבל אנחנו צריכים לדעת למה אנחנו רוצים לחתור.

לדעתי אנחנו צריכים לחתור ולהגיע לידי מצב שאותו החלק יצורף לירדן, מפני שאחרת אנחנו גמרנו עם כל המפעל הציוני, ואנחנו נהיה פה גיטו. כאשר אנחנו הוצאנו 80 משפחות, או 200 משפחות מבתיהן, התחלחל ה"בי.בי.סי.", וגם השר בגין התחלחל כאשר הוא שמע זאת. אבל כאשר הערבים עשו מה שעשו, הפכו בתי כנסת לאורוות, לקחו יהודים וגילגלו אותם מהמדרגות, על זה לא דיברו. אז אנחנו עושים עוול.

השר מ. בגין:

קצת האשם בנו שלא דיברו על זה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני חושב שזה עוול שתקענו מזוזה במסגד של מערת המכפלה, והם לא עשו שום עוול! כך המזל וצריך להביא בחשבון גם את המזל הזה.

ועוד דבר, אי אפשר להגיד בנשימה אחת שאנחנו

רוצים חוזה שלום עם ירדן, וגבול ישראל עם ירדן הוא נהר הירדן, או הפורמולה של השר בגין, ויחד עם זאת לומר שבגדה המערבית יהיה ממשל צבאי. זה תרתי דסתרי, ושני הדברים אינם יכולים להיות יחד. ברגע שקובעים את הגבול בינינו ובין ירדן, פירושו של דבר שמהו מצד שלנו של הגבול הוא טריטוריה ישראלית. תקראו לזה איך שאתם רוצים - שחרור או כיבוש - זו אנקסיה מבחינה בינלאומית. לא יכולים לקיים



בשכם משטר שונה מזה שקיים בתל-אביב.

השר מ. בגין:

בתקופת מעבר אפשר.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אבל לא אחרי שחתמת חוזה שלום.

שר השיכון מ. בנטוב:

גם לא לפני זה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

לפני זה כך, אבל לא אחרי שחתמת הסכמי שלום.  
הסיכום שלי הוא, שכלפי חוץ אנחנו יכולים לקבוע  
את הירדן כגבול, כלפי פנים אנחנו צריכים לדעת שזה לא יהיה אם אנחנו רוצים  
שמדינת ישראל תתקיים.

שר העבודה י. אלון:

עיקר דברי אמרתי בוועדת השרים לענייני בטחון.  
אני מבין שכאן יש סיבוב שני, אשתדל לתמצת את דברי על נושאים שבחלקם מוסכמים עם  
מה שנאמר לפני, ובחלקם חורגים.

אני מציע לכל חברינו, כולל השר בגין, לחדול  
להלך אלינו אימים עם תחיית המתים של תכניות שאבד עליהן הכלח. גבולות מדינת

ישראל נקבעו הודות לתוצאות מלחמת תש"ח, ולא בהתאם לתכנית החלוקה, בין אם מדובר בשטחים יהודיים במרכז ובמערב הגליל, ובין אם מדובר באזור שפלת החוף, כולל חבל לכיש ואפילו פרוזדור ירושלים, והפכו להיות עובדה ניצחת. ואם כי השגרירויות יושבות בתל-אביב, ירושלים היא בירת ישראל.

לכן אני סבור שאין יותר שום קשר בין הגבולות העתידיים להיות למדינת ישראל, לא רק לגבי תכנית החלוקה של 1947, וגם לא לגבי הסכמי שביתת הנשק של 1949. העניין הזה מת בדעת הקהל, חוץ מאשר אצל קצת מתחסדים ואצל קצת רשעים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הם רבים מאוד.

שר העבודה י. אלוך:

תמיד היו בינינו חילוקי דעות על מידת כוחם של רשעים, אני חושב שהראיה שלך נתבדתה במידה גדולה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

לגבי מי?

שר העבודה י. אלוך:

לגבי המלחמה ולגבי מידת כוחם של אחרים.

זה דיון רציני מאוד, אנחנו עומדים פה לקבוע לא פחות מאשר גבולות מדינת ישראל מבחינה מדינית ומבחינה בטחונית. על כך אני מציע, שבבואנו להציע גבולות הארץ בעתיד, ניקח בחשבון בראש ובראשונה מה הם צרכי הארץ בעתיד. זכות זו מותר לנו לקיים אחרי תשע עשרה שנה. כמובן, אין להתעלם מהזירה הבינלאומית, מהמעצמות ומההחלטות, ואולי אפילו מסנקציות אלו ואחרות, אבל לנהוג היום כאילו כבר הופעלו הסנקציות, את זאת אינני מקבל. לעולם אינך יודע מה תהיה השתלשלות העניינים בזירה הבינלאומית. אני רוצה למנוע מלחמה רביעית. כל אחד מאתנו רוצה, ויש חשיבות לגיאו-סטרטגיה לגבי אפשרות של מלחמה נוספת, פחות מכל לחוזה שלום, אם כי אני בעדו. חוזה שלום הוא הערובה החלשה ביותר לגבי עתיד השלום ועתיד הבטחון, מאשר סידורים והסדרים טריטוריאליים-איסטרטגיים.

רבותי, אנחנו השתעשענו בזה ב-1949/8 בכל מה שנוגע לבית ההאשמים, ובמקום לכבוש את ירושלים, שהיה בגדר הישג יד, וכל הגדה המערבית, שהיה עניין של שלושה-ארבעה ימים, השתעשענו עם בית ההאשמים, ושילמנו בעד זה ביוקר. אני חושש שזה חוזר מחדש. הדבר האחרון זה החזרת אינץ' אחד של הגדה המערבית. לא צריך לראות את חוסיין כקיים לנצח. כבר אמר פעם שר החוץ: לא לעולם חוסיין. היום זה חוסיין, מחר זה נאבולסי, מחרתיים איזה סורי שישתלט עליהם, ואחר כך יהיה להם הסכם הגנה עם ברית המועצות ועם סין, ונמצא עצמנו במצב הרבה יותר קשה. אנחנו דנים בעניין שאיננו נצח, ומשתיתים זאת על תופעה שהוא בשר ודם, ואולי מקסימום הוא יחיה עוד 60 שנה, אם בינתיים לא יקבל כדור. לכן אינני מקבל זאת, לא יימסר מארץ ישראל המערבית אף דונם אחד לשום מדינה שכנה. ובמסגרת זו נחפש פתרון, כי זה מה שקובעים צורכי הבטחון. מאז ומתמיד הגדה המערבית היה המערך המסוכן לא מבחינת העוצמה הצבאית כל כך, אלא בעיקר מבחינת תנוחתו הגיאו-איסטרטגית. זה המאחז הבטחוני המסוכן. צירוף הגדה המערבית עם כוחות צבאיים ערביים חזקים יותר בתמיכה בינלאומית, זה מסוכן ביותר. שום דבר לבדו לא יקבע, צירוף של נתונים קובע.

אילו הארץ היתה שלמה ב-1949, ספק אם היה צורך במלחמה של 1956 ושל היום. לחוסיין היתה אשלייה, שאנחנו לא הולכים למלחמה עם נאצר. בעוד שבועיים ייתכן שניצחון על חוסיין היה יותר קשה. אנחנו כבר במצב זה פעלנו במתח גדול של כוחות.

לדעתי, שליטתנו בבקעת הירדן היא הכרח שאין לוותר עליו. על כך, מה שלא יהיה עם האוכלוסייה, על בקעת הירדן אין לוותר. אני הייתי מרחיק לכת ואומר: אילו הייתה לי ברירה, או שלימות הארץ על כל האוכלוסייה הערבית, כנוסח הצעת השר בגין, או ויתור על הגדה, אני בעד שלימות הארץ עם כל הערבים.

אבל אני חושב שיש אפשרות שלישית, בניגוד למה שחושב ידידי שר המשפטים, והיא בהחלט ניתנת, מציאת סטאטוס מכובד, לא קולוניאלי, לערביי המשולש, או השומרון, תקרא לזה כפי שתקרא.

גם אני מצטרף לפירוש היורידי והפוליטי שנותן השר בגין למונח קנטון. אני לא חושב שלזה התכוון השר ח. שפירא. הוא התכוון לקנטון נוסח שווייץ, הוא התכוון ליחידה של מדינה ערבית.

היות ואנחנו מדברים גם כלפי חוץ, טוב שנחפש מינוח שלא יקומם. אני לוקח אפשרות מכסימלית, לא קנטון, לא חבל אוטונומי, אלא מדינה ערבית עצמאית מוסכמת בינינו וביניהם במובלעת המוקפת טריטוריה ישראלית, בהרי אפרים, אפילו עצמאית במדיניות החוץ שלה. אני לא רוצה בזה, אני חושב שאפשר להגיע עם מדינה ערבית...

השר מ. בגין:

אתה מתאר לך את הנאומים וההצבעה של מדינה זו

באו"ם?

שר העבודה י. אלוך:

אינני מפחד מזה, אינני חושש שעל ידי הקמת מדינה ערבית שקשורה עם ישראל בצורה זו או אחרת, תקום לתחיה תכנית החלוקה. איש לא מדבר עליה ולא חושב עליה. אל נעורר סיוט בלהות סביב הגבולות. גבולות תש"ח חרגו מגבולות החלוקה, והם מיושבים יפה.

אינני מגדיר מה תהיה הדמות המדינית-משפטית של טריטוריה ערבית שתהיה מובלעת מוקפת מסביב על ידי טריטוריה ישראלית, על זה צריך לתת את הדעת. אני לוקח אפילו אפשרות גרועה ביותר, שזו מדינה ערבית עצמאית, אבל מובלעת בתוך טריטוריה שלנו.

עכשיו ברצוני לומר שבכל זאת ההבחנה בין פנים ובין חוץ לא כל כך פשוטה. בפנים לא מעט מושפעים ממה שאומרים בחוץ. אנחנו מצטטים את מה שאומרים ב"בי.בי.סי.", ובכל יום מופיעים מאמרים ונאומים חשובים, ואני רוצה שנדע מה אנחנו רוצים. הגורם כשלעצמו איננו גורם פעיל, השאלה היא מה יעשו הצדדים בזמן שיחלוף.

אני מודאג משתי התעודות שהוגשו בסיכום, אחת על ידי ועדת השרים לענייני בטחון ואחת על ידי השר דיין, כי בשתיהן יש נקודה חלשה ומסוכנת. משאירים את הפתרון הקבוע בעניין בלתי מגובש, אפילו כלפי פנים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אנחנו לא בעל הבית היחיד לארצנו, צריכים לדעת  
מה שידרשו, ואנחנו יכולים לומר מה הרצוי.

### שר העבודה י. אלון:

אם אנחנו לא בעל-הבית, האחרים פחות בעל-בית,  
ואנחנו אוחזים ביד כתוצאה ממלחמת השמד שהוכרזה עלינו. אני לא מתעלם מגורמים  
בינלאומיים, אני חושב שיש בידינו להשפיע על דעתם של רבים בעולם, אבל השארת מצב  
נזיל, זה אומר להזמין לחצים מכל העולם.

ודאי שאני מברך על ירושלים השלמה, ולדעתי מוטב  
להגיד ירושלים השלמה מאשר: ירושלים העתיקה כחלק מישראל, כי מכלל ההן משתמע  
לאו. ההן הוא התחברות עם ירושלים העתיקה וסביבותיה. אם על זה מחליטה מדינת  
ישראל, ברור שכל מה שנוגע להר חברון ולהרי אפרים העניין פתוח, וכל מי שירצה  
ישיא עצות, היום עצות חיוביות, מחר עצות באיומים, ומחרתיים עצות בסנקציות,  
אולי לא צבאיות, אבל מדיניות וכלכליות. זו האפשרות של השארת העניין פתוח. אני  
מוכן שהממשלה הזאת תקבל על עצמה אחריות לגבש דברים שהיא רוצה, ואומרת זאת  
לעולם, אפילו נצטרך פעם לסגת מנקודה זו או אחרת, מוטב כך מאשר להזמין נסיגות  
מראש.

לכן אני חושב שגם מדיניות-חוץ חייבת להיות  
דינאמית, לא רק איסטרטגית צבאית. אם לא נקבע עובדות חוקיות והתיישבותיות,  
אינני יודע אם לא נחזור למה שהיה כאן לפני המבצע. הלחצים יש להם הגיון משלהם,  
הם מתפתחים, והם גם מתפתחים בהתאם למידת הרתיעה ממול. על כן לא יכולה להיות  
הימנעות מקביעת דברים ברורים. לא חשוב מה שיהיה באו"ם, שם לא יפתרו את הבעיות  
הגבולות, אבל בשיחות עם האמריקנים, אם לא יהיה ברור מה אנחנו רוצים, אני חוזה  
שחורות.

עכשיו ברצוני לומר מה אני רוצה ומה לפי דעתי  
 אנו צריכים לרצות. אני מציע לכם לפעול מהר ולקבוע עובדות חוקיות והתיישבותיות  
 בדרך זו: לחבר למדינת ישראל, נוסף לירושלים רבתי, את כל הר חברון על האוכלוסיה  
 שבו, מינוס הפליטים שבו. לצרף את הדרום של הגדה המערבית לישראל, לרבות הערבים  
 שבה, במעמד דומה לערביי הארץ בגליל המערבי ובמשולש הקטן. בלאו הכי, הרחבת  
 גבולות ירושלים מצרפת לישראל הרבה ערבים, כך שהתוספת שיתן לנו הר חברון, איננה  
 כל כך פנטסטית, ואני משאיר לי כאן אפשרות פתוחה בעניין הפליטים. הדבר הזה נחוץ  
 לנו גם כדי להרחיב טריטוריה, גם כדי להבטיח יותר את עתידה של ירושלים בשטח  
 כולו. זה מבטיח לנו את השליטה על חוף ים המלח, עד צפון ים המלח, ואין אנחנו  
 מעמיסים על עצמנו אוכלוסיה ערבית בסדר גודל שמאיים על המאזן הדמוגרפי. זה  
 משהו, אבל לא מכריע.

אני מציע להכליל בתוך מדינת ישראל, אפילו אם  
 לצורך זה נחליט לקרוא בעתיד למדינת ישראל בשם ארץ ישראל, את בקעת הירדן מבקעת  
 בית שאן, טירת צבי עד ים המלח, מקום המפגש עם השטחים הישראליים של הר חברון,  
 באופן שתיווצר רציפות טריטוריאלית בין צפון הארץ ודרומה, לא רק לאורך החוף,  
 אלא גם בבקעת הירדן, ברוחב סביר שהיה בו מספיק כדי להוות חגורה בטחונית, שהיא  
 לא רחבה מדי, ולא להכליל יותר מדי ערבים. אם אינני טועה, אני זוכר מהימים  
 שלפני תש"ח, שאין שם אוכלוסיה צפופה, ולדעתי זה יכול לתת לנו רצועה של 7-8  
 ק"מ. אינני מציע שזה יהיה מקביל, צריך לקחת בחשבון את הטופוגרפיה, ובפירוש  
 לעקוף ריכוזים גדולים של ערבים, כמו יריחו וסביבותיה, כמו עמק חפר, זו נקודה  
 איסטרטגית המנתקת את האוכלוסיה הערבית החזקה במשולש, והופכת אותם למובלעת.  
 כמובן שנצטרך לאפשר להם זכויות טרנזיט מלאות, אפילו עם מזח חופשי בנמל חיפה  
 לצרכי מסחר גם עם העולם הרחב, ומבחינה גיאוגרפית יהיה להם מוצא לים, מתוך  
 חוזה עם ישראל, שיהיה חוזה רחב יותר בענייני מדיניות, בטחון וכלכלה. זה לא  
 יהיה דומה למצב של מושבה כמו רודזיה.

השר י. ספיר:

מה זה יהיה?

שר העבודה י. אלון:

זו תהיה מדינה ערבית, אפילו אם תהיה עצמאית.

השר י. ספיר:

עם נציגות באו"ם?

שר העבודה י. אלון:

אינני נבהל מזה. זה יותר טוב מרודזיה. הזמן פועל לרעתנו במשולש, בזה לא צריכות להיות אשליות. ההלם של הכיבוש יחלוף; הייאוש והאכזבה של מנהיגי ערב יעבור, ותתחיל תנועה ערבית לאומנית. מה שיכולים לגמור עם מנהיגים ערביים היום, לא נוכל לגמור בעוד שנתיים, ונעמוד בפני מצבים קשים ביותר.

אינני יודע לאיזה הסכמים הולכות אמריקה וברית המועצות. קוסיגין לא סתם בא לאו"ם, הוא בא לארצות הברית כדי להגיע להסדרים, וזה יהיה חלק מהסכמים גלובאליים. יש עניין בינלאומי, הבחירות לנשיאות בארצות הברית לא כל כך רחוקות, שאינן מעניינות את הנשיא, אבל לא די קרובות, כדי שתתנה לנשיא לפעול.



לכן אני חושב שצריך לגבש עמדות. אני לא מסתפק בעובדות חוקתיות. אינני מציע להחליט על זה היום, כדאי לבדוק זאת עם מחלקת ההתיישבות של הסוכנות ועם הזרמים ההתיישבותיים, אני בעד יצירת עובדות התיישבותיות, כי עוד לא החזקנו בשטח אם לא יישבנו אותו. יש היענות לכך בין הנוער בארץ, ויש גם היענות גדולה בחוץ לארץ. יהודי העולם מוכנים ליטול על עצמם משימות שהיה קשה לרתום אותם אליהן לפני המלחמה. אין סיבה מדוע לא נקים מספר לא מבוטל של ישובים בהר חברון וסביב ירושלים רבתי, ואין סיבה שלא ניישב את בקעת הירדן. נחפש דרכים כדי להקל על היישובים כדי להחזיק מעמד מבחינת האקלים. אולי לא צריך מיד להקים יישובי קבע, אבל יישובים של נח"ל, נקודות היאחזות של מח"ל מחוץ לארץ, ואולי גם משימות היאחזות בשורה של מקומות פרובלמטיים. אז הגבול המזרחי של המשולש לא כל כך איכפת לי.

רבתי, המלחמה נתנה לנו שאנסה להיות הגורם הקובע בפתרון בעיית הפליטים, וכל עוד לא תיפתר בעיית הפליטים נשארת בעיית ישראל פתוחה. את הנשק הזה לפחות נטלנו מידי שליטי ערב, אבל אינני מעלה על דעתי שאפשר לפתור את בעיית הפליטים על ידי הגדה המערבית, היא צפופה מאוד. אפשר משהו להזרים לשם. אני בעד עידוד הגירה מעבר לים, וצריך לטפל בזה באופן הכי רציני, לא רק לגבי הפליטים, אני מוכן לעודד הגירה בכלל של לא יהודים. אבל כל זה יחד לא יפתור את בעיית הפליטים. אין אפשרות לפתור את בעיית הפליטים, אלא אם מדינות ערב תהיינה מוכנות לקבל אותם. אינני רואה אותם עומדים בתור. אינני יודע אם שמעתם את הנאום של חוסיין, בו הוא דרש ממדינות ערב להתכנס מיד ולדון במלחמה חדשה בישראל. אינני יודע אם זה רק מס שפתיים. זה מתחיל ממס שפתיים ונגמר במלחמה. אם מדינות ערב תרצינה לקבל פליטים, אין לפתור את בעיית הפליטים בתחומי ארץ ישראל בגבולות המנדטוריים, אין לפתור את בעיית הפליטים בלי סיני.

אני מבקש את ראש הממשלה והחברים האחרים לא לדאוג השנה לדמוגרפיה המצרית. נאצר לא דאג לה. סיני לא יושבה על ידי המצרים, משום שיש במצרים אימפוטנטיות גדולה בפיתוח. לא מנצלים מה שאפשר לנצל. המצרים

גם לא כל כך נוטים להגירה. אפילו לסודאן לא היגרו הרבה, כאשר ההגירה היתה חופשית. סיני על מרחביו, ולא רק אל עריש, מאפשרת יישוב כל פליטי עזה, ולדעתי לא צריך לחכות, צריך להתחיל ליישב, גם אם יציקו. אם לא ניישב, נצטרך לשכוח את עזה, או לקבל 400 אלף פליטים מעזה. אז אינני יודע איך זה מתיישב עם נאומים שלא להגדיל את האוכלוסיה הערבית. הגדה המערבית יותר חשובה מעזה מבחינה איסטרטגית.

אני חושב שהיום בא בחשבון לדבר עם נציגי הפליטים ולחתום הסכמים. ואיש לא אומר שצריך לעשות זאת בבת אחת. אין להם רכוש בעזה, אין להם בתים, יש להם בקתות עלובות. אנחנו, עם יכולת הנדסת הבניין שלנו ושיטות הבניין הטרומיות, יכולים לבנות ריכוזי אוכלוסייה יפים, לא יקרים, אפילו נצטרך להיות הגורם העיקרי שמגייס הון. זה מאמץ שאפשר לגייס אליו עזרה יהודית וגם עזרה בינלאומית לא יהודית.

שר החקלאות ח. גבתי:

אבל מלבד שיכון, מה תתן להם בשביל להתפרנס?

שר העבודה י. אלון:

ממה הם חיים היום?

שר החקלאות ח. גבתי:

אתה מציע להעביר את מחנות הפליטים?

שר העבודה י. אלון:

כן. אינני מאמין שנגיע להסדר, אלא אם נתחיל בזה. אם אנחנו לא נהיה גורם בזה, מה יהיה? קצת יילכו לקנדה, לאוסטרליה, וחלק ניישב בסיני. העניין יתחיל לזוז שם אני מוכן לקבל את הצעת השר דייך לקיים ממשל צבאי תוך כדי פתרון בעיית הפליטים. שם אין קופצים על שטח, ומצרים רחוקה. לגבי הסכמי שלום. לא שמעתי את דברי השר ששון, אבל לגבי הסכמי שלום לא נראה לי הניסוח, לא במסמך א' ולא במסמך ב'. אני לא מציע שנתקשר לגבולות, אבל אני גם לא מציע שנתקשר לנוסחה הפוכה. אינני רוצה ליצור רושם שאין שלום משום שאני רוצה תיקון גבולות. אני בפירוש חושב שנצטרך להסתדר קצת בלחץ על אחרים וקצת בגיוס כספים לפתרון בעיית הפליטים.

אני מציע שנאמר, שכאשר מדברים על חוזה שלום על יסוד שלימות טריטוריאלית, זה לא אומר דווקא הגבולות המדיניים וקביעת הסדרי בטחון שימנעו אפשרות התחדשות המלחמה. אם אני אומר הסדרי בטחון כחלק בלתי נפרד מחוזה שלום; אם אני לא מצמיד את המונח הסדרי בטחון לענין הגבולות, אז זה כאילו מבדיל. בזה צדק שר המשפטים, האומר חוזה שלום אינו אומר מראש שמביאים בחשבון גם דברים אחרים. השלום לבדו לא יביא בטחון.

לכן אפשר מטעמים של אסטרטגיה וטקטיקה פוליטית לא לפרט כל פרט, אבל במונח חוזה שלום - גם לגבי אלה שהיו בעד חוזה נפרד - יש גם ערובה לאפשרות לעשות תיקוני גבולות ופירוז שטחים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כמה חברים, ובייחוד השר אלון, חיזקו בי את ההרגשה שאנחנו מנסחים מה טוב לנו, מה אנחנו רוצים, ומשחקים שחמט עם עצמנו. כל אחד ודאי יכול לשרטט דברים עוד יותר טובים ויפים.

עלינו לקחת בחשבון שמתקיימת עכשיון עצרת חירום של האו"ם, השר אבן יגיד מה שיגיד, בדרך הטבע בוודאי "לא ימכור" את העניינים שלנו, אבל ייתכן שמפה אנחנו יכולים לתת לו רמזים לגבי שניים-שלושה דברים. לדעתי, אם השר דיין בהצעתו אינו מזכיר את עניין המים - ואינני יכול להגיד שהוא אינו יודע מה פירוש הדבר - לא לדבר על זה באו"ם זה יהיה מישגה פאטלי. אני חשבתי שכאשר אנחנו יושבים ודנים, אנחנו רוצים וצריכים למצוא תשובות לשאלות השונות. אינני יודע מה יהיה עם דה-גול, אנחנו אולי יכולים שניים, שלושה חודשים, או חצי שנה, "לצפצף" אפילו על ארצות הברית, מה שעושה המושל ברודזיה כנגד אנגליה, כשיש שם מעט מאוד לבנים והרבה שחורים, כל העולם נגדו, והוא מצפצף. אנחנו אולי איזה חודשים יכולים לצפצף, אבל הרבה זמן לא נוכל לצפצף, לא על כל העולם וגם לא על ארצות הברית. ארצות הברית מופיעה כידיד שלנו, וכאשר אנחנו יושבים ודנים פה, אנחנו צריכים לצייד את עצמנו בתשובות לשאלות עליהן אנחנו עלולים להישאל מחר ולדון בהן עם האמריקנים.

הבוקר היתה לי פגישה עם שפרינגר, שלפני זמן קצר ביקר בארצות הברית והוא מעיד על ג'ונסון שהוא ידיד לישראל. קרה אסון, ובתקופה זו אנחנו לא יכולים להישען על דה גול מתוך כל מיני חשבונות גיאוגרפיים-פוליטיים שלו, ובגלל היחסים "הלבביים" עם אמריקה. הוא נזכר בוודאי בכל פעם במה שהם עשו לו בימי המלחמה. ישנה ארצות הברית, ישנה דעת הקהל בעולם, וזה בכל זאת משהו. זה לא עניין של מצב רוח, אבל מטבע הדברים אנחנו חושבים שמה שיעבור יותר זמן, יותר "יתקררו". העולם יש לו עניינים משלו, כל מדינה יש לה עסקים משלה, ואולי כאשר היהודים "יתקררו" מההתרגשות לא יתנו כל כך הרבה כסף. מטבע הדבר שלהתרגשות יש גבול.

אני מתפלא כאשר אני רואה לפני את המסמך שהניח שר בטחון. ישבנו בוועדה ודיברנו, ואמרנו שננסה להעלות משהו על הנייר, ונביא את ההצעות לממשלה. גם אלה שאומרים לא להחזיר שטחים, וגם אלה שאומרים כן להחזיר, לא נותנים תשובה, ואני בטוח שגם ארצות הברית כאשר יתחילו לדון בדברים, יתחילו

בענין החזרת השטחים. אנחנו צריכים לדעת מה אנחנו אומרים. במסמך של השר דיין נדמה לי שלא נאמר בעניין זה כלום.

שר הבטחון מ. דיין:

נאמר בדיוק מה שנאמר במסמך השני.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אז בשביל מה צריך עוד מסמך?

שר הבטחון מ. דיין:

אפשר בלי המסמך, אבל בסעיף זה נאמר בדיוק אותו

הדבר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

על החזרת שטחים צריך שיהיה דבר ברור. לגבי הפליטים - אני מייעץ לחברים להוציא להם מהראש, שאפשר לשבת ולא לדבר על עניין הפליטים, ולהגיע לאיזה שהוא פתרון. אני אמרתי זאת גם כאשר הבעייה עוד לא היתה כל כך חריפה, שהפליטים צריכים להסתדר מחוץ לישראל שלנו. על זה צריך משהו להגיד. אני מבין שאפשר לנאום נאום באו"ם, להרקיע על כנפיים, אבל כאשר ג'ונסון מינה קבוצת עבודה, שרוצה לנסות להגיע לאיזה שהוא סדר, זה לא מספיק. צודק השר אלון שנסיעתו של קוסיגין לארצות הברית, היתה לא רק בשביל עצרת האו"ם. אמנם הם נחלו מפלה גם כלפי האו"ם וגם כלפי סין, ואפשר כך להרוס להם את כל בניין הקלפים, אבל אז זה אולי עוד יותר מחייב לשבת עם ג'ונסון ולנסות לדבר על עניינים אלה. בינתיים סין פוצצה פצצת מימן, ואולי גם לזה יש איזו השפעה. אז

פתאום אנחנו על הפליטים לא מדברים. ידובר על החזרת שטחים, ידובר על הפליטים, וזה לא כל כך פשוט.

אנחנו אומרים שהכוונה לחוזי שלום כאשר הדברים מובטחים לא רק על הנייר. בהצעת הוועדה מדובר על כך שעם חתימת חוזה שלום מדובר על פירוז סיני או דבר דומה, ואנחנו לא נותנים בקלות לחזור למצב הקודם. גם אני לא חושב, והשר בגין בוודאי לא חושב כך, שהסכם שלום כשלעצמו זה מספיק, ואנחנו הולכים לקראת שנים שקטות.

אני קצת מתקשה לגבי ההצעה ביחס לרמה. את מצרים עברנו פעם, לפני 4000 שנה, היתה מלחמה אחת והיתה מלחמה שנייה, אבל סיני זה מדבר. אם אנחנו אומרים שיש להבטיח פירוז הרמה, זאת אומרת שהמתיישבים הערבים נשארים, ואינני מעלה על דעתי שיתנו לנו את הרמה. מה שאפשר להבטיח, זה פירוז כזה, שמשם לא יוכלו להפגиз את היישובים שלנו.

ירושלים בוודאי תתפוס מקום בשיחות, בזה אין שום ספק. אולי לג'ונסון פחות איכפת ההרכב הדמוגרפי, הוא לא קתולי.

המנכ"ל מר א. לבבי:

אבל יש לו קולות של בוחרים קתוליים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ואצל הקתולים יש ילודה גדולה. ולגבי ירושלים ישנה איטליה עם הוואטיקן, ויש ממלכת ירדן עם המגינים עליה, אנגליה וגם אמריקה.

אני מזכיר את הדברים רק בראשי פרקים, על אלה דיברנו כל הזמן. הדגשנו שעל זה יש להגיב, ועכשיו יוצא שאנחנו לא קובעים לעצמנו עמדות. זה לא ברור לי. על זה אנחנו יושבים ימים. ישבנו ערב אחד, והחלטנו שירושלים כולה היא שלנו.

אני מסכים עם השר ארן, שלקבל פתאום ירושה של מיליון וחצי ערבים, זה כל כך פשוט. וישנה גם רצועת עזה, ואנחנו אומרים לעצמנו: מה עשה נאצר ברצועת עזה? אנחנו פעם נבהלנו מ-300 אלף ערבים שיושבים שם, עכשיו זה מיליון וחצי ערבים. לא להתייחס לדברים אלה, ולא לקבוע עמדות, כאשר אפשר לשבת ברצינות עם גויים שרוצים לחפש פתרון, או להגיד להם: אל תבלבלו את המוח - זה לא נראה לי.

האפשרויות בעולם הן כאלו שצריך להיזהר על כל דבר להגיד לא, ואולי אפילו להיזהר מלהגיד כן. מי יודע, אולי יתברר שאפשר ליישב את מדבר סיני, בייחוד כאשר גילו עכשיו מים במדברות סהרה. אנחנו בארץ אמנם לא מצאנו, אבל לא מצאנו גם נפט כאשר אחרים בגבולותינו כן מוצאים נפט. בסיני יש נפט. פעם הציעו ליהודים להקים מדינה באל עריש, ואלה שהציעו לא ידעו אפילו איפה זה נמצא. אני יודע שהיתה ועידה ציונית רצינית שדנה בזה, לא נאחזנו בזה, אם כי זה בשטח ארץ ישראל.

השר י. ספיר:

התכנית אז היתה בנויה על מי הנילוס.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ברצוני להגיד לשר אלוך. אני לא יכול להעלות על הדעת שלא יאמרו אחת מן השתיים: אם אתה עושה שלום עם מצרים, ולמצרים יש בכל זאת 30 מיליון נפש וילודה גדולה, ונאצר זקוק להתרחבות, אם אפשר ליישב שם, מתקבל על הדעת שהוא יצדק אם יגיד, שאם אפשר ליישב שם, שיתנו לו ליישב. אנחנו שומעים מכל מיני מומחים שסכר אסואן מספיק בקושי לגידול השנתי שיש להם, ואוי ואבוי לרמת החיים של הפלאח שם.

אלו היו הערותי לוויכוח הכללי, ולי ברור שהרצון להתעלם מבעיות אחדות לא יאריך ימים. אפשר אולי לקבל דבר מקובץ מאוד, אבל זה לא יאריך ימים. ברגע הראשון שנצטרך להיפגש עם אנשים רציניים בארצות הברית, הם יבקשו שנגיד להם מה אנחנו רוצים, אולי יסכימו ואולי לא יסכימו, אבל הם צריכים לדעת במה הם צריכים לתמוך.

לעניין הגבולות אני מציע נוסח של סיפוח ירושלים ורצועת עזה, אם כי לא הייתי אומר את שני הדברים בנשימה אחת, על ירושלים אנחנו מוכנים להיהרג, ולגבי רצועת עזה, כאשר אנחנו נזכרים ב-400 אלף ערבים, נעשה קצת מר בלב.

שר העבודה י. אלוך:

דווקא במהלך שעשינו לגבי ירושלים, בלי שנדע מה תהיינה התגובות בעולם, מבטיח שאפשר לעשות כמה מהלכים בתחומים יותר רחבים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא היו חילוקי דעות לגבי סיפוח ירושלים והרצועה, אם כי אני אומר שיש להבדיל.



השר מ. בגין:

אני מציע לא להשתמש במלה "סיפוח".

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

אפשר להגיד "הכללה".

ראש הממשלה ל. אשכול:

אינני יודע מדוע "הכללה" זה יותר טוב מ"סיפוח", זה סימן שעד עכשיו זה לא היה, ועכשיו מאחדים. בכל זאת ירולשים היא בירת ישראל. על עזה יצטערו פחות, פחות יבקרו את עזה מאשר את ירושלים, ובכל זאת יש שם 400 אלף ערבים. אני יודע שבקפריסין לא היו יותר מ-18% - 20% יווניים, וגם אצל היוונים וגם אצל התורכים יש ילודה גבוהה, ותראו למה שהמיעוט הזה של 18% הגיע.

שר הפיתוח מ. בנטוב:

כאן יש עוד נקודה, שלא נסוגים עד לחוזי השלום.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ברור, וחוזי שלום שמובטחים ביתדות ברזל. לגבי סוריה ומצרים - היו כאן כאילו ארבעה ניואנסים: שלום על יסוד הקו הבינלאומי תוך פירוט התנאים באוזני האמריקנים. השר דיין מציע לתבוע שלום בלי לפרט. קודם כל מוסכם שאנחנו תובעים שלום. נדמה לי שהשר ששון אמר שאין לדבר על שלום, וכולנו אמרנו שצריך להופיע גם באו"ם וגם בדיבור בעולם, שזו כבר המלחמה השלישית,

ואנחנו רוצים פעם אחת לתמיד להגיע לחוזה שלום קבוע. והיות ואנחנו חוששים, אנחנו יודעים עם מי יש לנו ענין, אנחנו אומרים שבמדבר סיני אנחנו רוצים הבטחות כאלו שמחזקות את הבטחון. השר ששון אמר להציג תנאים בלי לבקש שלום; השרים כרמל ואלון אמרו, לא להזכיר בכלל את הגבול הבינלאומי, וגם אחרי השלום צריך להחזיק בשטחים.

לגבי הגבול עם ממלכת ירדן יש שתי גישות: הגבול הבינלאומי, או הגבול של נהר הירדן. מה שיהיה עם הערבים שבשטח הזה, כולם מבינים וגם השר בגין, שאי אפשר סתם להגיד, שזה לא איכפת, הוא רק אומר: תנו לנו שלוש, חמש או שבע שנים, ואנחנו נעשה משהו.

השר מ. בגין:

ביחס לחוזי השלום, אני מציע חוזי שלום עם הסדרי הבטחון הכלולים בהם, ובאין חוזי שלום, נשארים כוחות ישראל על קווי הפסקת האש כפי שנקבעו בימים אלה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני אציע עוד הפעם לקבוע ועדת ניסוח קטנה, כי אחרת לא נזוז.

יש דעה האומרת, שאין לקבוע גבול סופי עם ירדן, כי פירושו סתימת הגולל מראש על כל סיכוי של הידברות עם ממלכת ירדן. בענין הפליטים לא ייתכן שלא יהיה לנו מה לומר. אנחנו צריכים להגיד: ישראל לבדה לא תפתור את בעיות הפליטים, אבל עכשיו היתה מלחמה, אנחנו רוצים לשבת, או פנים אל פנים, או סביב איזה שולחן עגול, ולפתור את הבעיות. אז לא נגיד שום דבר בעניין הפליטים?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הפליטים יושבים עכשיו בארצך, עכשיו אתה אחראי

להם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני חדל להבין למה נשפך זעמכם כאשר אני תיקנתי משהו, כי אני כל הזמן טענתי שהיו חילופי אוכלוסין. אנשים בהחלט הקשיבו לטענה זו, שבחלקו הגדול היו כאן חילופי אוכלוסין. במידה שמתרחקים מהדו קיום ומדינות אינן יכולות לחיות יחד, יהיו חילופי אוכלוסין. אנחנו קיבלנו אוכלוסיה מעיראק, אנחנו קיבלנו 100 אלף יהודים, יקבלו הם 100 אלף ערבים, זו אותה שפה, אותה רמה, יש מים ויש אדמה.

אולי הם לא יקבלו זאת, אבל זו טענה אשר לדעתי

משוועת וקורעת שחקים בצדקתה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

לא.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מדוע לא?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

כי הם תושבי הארץ הזאת, ואתה שולט בה היום. אין סיבה מדוע יוציאו מפה ערבים שנולדו פה ויעבירו אותם לעיראק. הטענה הזאת תפסה כל זמן שעבר הירדן והגדה המערבית לא היו בידינו.

השר מ. בגין:

ביוון הוציאו תורכים שנולדו שם, וזה מתוך הסכם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בדיוק זאת רציתי להגיד, וראיתי את אופן ההתיישבות שלהם. קודם כל בעזה יושבים פליטים ערבים, הם כבר נעקרו מאדמתם, את אדמתם יישבנו, עשרים שנה עברו מאז, ואין במה להיאחז. ישנן ארצות ריקות ונחוצים להם אנשים. 100 אלף איש לא יהפכו את עיראק. אפשר להגיש שזה לא צודק? הם יכולים להגיד שעיראק אינה רוצה, אבל אי אפשר להגיד שזה לא צודק. אותו הדבר לגבי אלה שיושבים בירדן. קודם הם ישבו פה, עכשיו הם יושבים בירדן, אין זה אסון כל כך גדול במאבק הזה שהיה. סוף סוף אנחנו לא נכנסנו פה במחתרת, אמרנו שארץ ישראל מגיעה לנו.

שר הבריאות י. ברזילי:

אבל הם תושבי ארץ-ישראל.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כל יהודי-העולם הם תושבי-ישראל שנעקרו וגורשו

ונאחזו במקומות אחרים.

שר הבריאות י. ברזילי:

את זה אינך יכול להציע.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אינני מדבר על ערבים שיושבים בעבר הירדן מזרחה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מדבר על הערבים שיושבים שם. אם אנחנו

אומרים שהגדה זה הגבול, אז אפשר היה לבוא ולהגיד לירדן המזרחית שהיא צריכה ליישב את הפליטים מהגדה הזאת.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אלה שיושבים אצלו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה המרחק? עובדה שקוסיגין טוען שסוריה היא על

גבולם, ולכן הם מתערבים.

אינני אומר שיש לי הכוח, אבל אותו הדבר לפחות,

השר אלוך, חייבים להודיע לגבי אל עריש. אתה חושב שאתה יודע איך לבנות שם בתים.

אני ראיתי איך מיישבים עמים פרימיטיביים. אנחנו יכולים לעשות בניינים טרומיים

כאלה או אחרים, התנאים הם הרבה יותר גרועים מאשר בעיראק. אינני מכיר את כל סיני, אבל לא שמענו עד עכשיו שמצאו שם מים, ואנחנו יודעים שנאל עריש אין מים. לעומת זה אפשר להגיד שמאות רבים של פליטים יושבים בירדן והם לקחו מאתנו את המים.

אגב, אם החלוקה תהיה שהירדן הוא הגבול, אינני בטוח שחלוקת המים לפי תכנית ג'ונסטון צודקת. אז מגיעה לנו בחזרה כמות מים בשביל יישוב הר חברון.

אני יודע שכל זה מסובך, אבל אנחנו צריכים להכין לעצמנו תשובות לטענות. השר גבתי אמר אתמול וקצת התפלאתי על כך, אחר כך שמעתי זאת גם מפי רענן וייץ, והבינתי שבאיזה מקום דובר על כך שאפשר על עשרה דונם במים הקיימים ליישב משפחה ערבית. אני הכנסתי עניין זה, כי עניין המים הוא שיקבע אם יכולים להעביר פליטים מעזה. אולי אפשר ליישב אותם בחלק הזה שהיה קודם בשלטון ירדן, אבל בתוספת מים. משום כך הכנסתי כאן את עניין התפלת המים. אני גם הכנסתי את הטענה שצריך לבדוק את חלוקת המים על פי תוכנית ג'ונסטון, ויש גם ענין הליטאני, כי בסביבת הלבנון בסוריה יש חשרת מים. אף אחד עוד לא ניסה ליישב פליטים בגבול הלבנון, ואם אנחנו נהיה מיליונים, אולי נוציא מים ממי הלבנון, נוסף להתפלה.

אני מקבל את הטענה שהגבול כמו שהוא היום הוא גבול מטורף, ואפשר לבתר את הארץ מכל צד. אז אני אומר שהירדן יהיה הגבול, וצריך להשתדל עד כמה שאפשר להעביר ערבים מרצועת עזה לחלק הזה. משום כך ברצוני להגיד לשר אלון, שאני הייתי מחכה עם תכנית ההתיישבות. אני מבין שבגדה המערבית ובעמק הירדן עם מים נוספים ורבים אפשר ליישב. עובדה היא שאנחנו את הבשור עכשיו לא יכולים ליישב בגלל חוסר מים. ובבשור יכולים לעשות דבר עצום, כי לגידולים שונים האדמה פה, נדמה לי, יותר טובה.

שר החקלאות ח. גבתי:

פה מדובר על מים שישנם בגדה, פלוס חלק מהירמוך.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כלומר, חלק המים שצריך לקחת בחזרה פלוס המים שעל פי תכנית ג'ונסטון הם של ירדן וצריך לדון עליהם מחדש. משום כך אני אומר לשר אלון שלא צריך למהר. אני יודע שזה פופולארי מאוד לדבר ולומר שנתחיל מיד ליישב יישובים. אני מאמין שבשיטה זו של חומה ומגדל אפשר להקים עשרות יישובים כאלה, וזה אחר כך הרבה מאות מיליונים. אני לא ממהר, כי אני רוצה לראות אולי נוכל לפתור את בעיית הפליטים שלנו, שיישארו בישראל, אם רוצים שהירדן יהיה הגבול. אז בוודאי שייווצר סטטוס מדיני פוליטי, חבל ארץ שיהיה אוטונומי או משהו אחר.

השר דיין שאל הבוקר, נניח שהם יגידו: אתם יודעים מה, אנחנו פה 800-900 אלף, אם תעבירו פליטים מעזה, עם קרקע ועם מים, אנחנו רוצים להחליט אם אנחנו רוצים להיות לבדנו או אם רוצים להצטרף לירדן. גם זה יכול להיות פעם.

שר השיכון מ. בנטוב:

נכון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אולי זו פעם תהיה הדרך הנוחה ביותר, תלוי מה יהיה המצב בירדן, אם יהיה שלום או לא.

לפי שעה אני אומר: אנחנו מרכזים אותם שם, קובעים לעצמנו נקודות שהן מבטיחות את הבטחון, אבל חוץ מזה, זה חבל עצמאי. אני מסופק אם כלכלנים כבר ישבו לבדוק איך ובמה תחיה האוכלוסיה הזאת. אני יודע שאנחנו שוברים לעצמנו מספיק את הראש ביחס לכלכלה של עצמנו. רמת חיים כזאת הם בוודאי לא חולמים עליה.

אלו היו הערותי לוויכוח. אני מציע עכשיו - נדמה לי שאין ברירה אחרת - שוועדה של השולחן כולו, תטפל בניסוח סופי של ההצעות לאור הדברים שהושמעו כאן. אולי בכל זאת הצלחנו להשפיע אחד על השני. הייתי שמח לו יכולתי להציע ועדת ניסוח של שלושה חברים. יש פה בכל זאת דברים אחדים שעליהם אפשר להחליט פה.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מבקש על שתיים שלוש נקודות להצביע כאן, ואם הן תיפולנה, אולי אני ארגיש יותר טוב.

כל החלק הראשון של חוזי שלום, ההסתייגויות הן רק ניסוחיות, ואם רוצים לכלול את הפירוט...

שר התחבורה מ. כרמל:

אני נגד זה שנדבר כאן על מסגרת של גבולות

בינלאומיים.



שר הבטחון מ. דיין:

ההסתייגויות שלי מנוסח הוועדה הן רק סגנוניות, אינני עומד על זה, ואם רוצים לכלול פירוט, אינני מתנגד. אבל יש כאן שתי נקודות שעליהן אני מבקש להצביע כאן. האחת היא מה נאמר לגבי הגדה המערבית כלפי פנים. אני הצעתי את הנוסח: "הסדר זה צריך להיות מושתת על מינהל עצמאי של תושבי הגדה המערבית כאשר הבטחון ומדיניות החוץ נמצאים באחריותה של ישראל. תושבי הגדה המערבית לא יהיה אזרחי מדינת ישראל". יכולה להיות שאלה של מלה זו או אחרת, אבל בעיקר אני רוצה לדעת אם מקבלים זאת מבחינת התוכן.

אני בהחלט אינני מקבל את הצעת שר המשפטים, אשר אומר כי יש דברים שאנחנו אומרים כלפי חוץ, אבל כלפי פנים עלולים אחר כך לשנות. עלי זה לא מקובל. מה שאומרים כלפי פנים לא נועד כלפי חוץ, אבל מה שאומרים כלפי פנים זו החלטת הממשלה בכנות מלאה ולא החלטה תכסיסית. אינני רוצה להיות שותף להחלטה שאנחנו אומרים כאן: הירדן הוא הגבול, אבל מוסכם ביננו שזו רק אמירה. אינני שותף לזה.

על שתי נקודות אלו אני מבקש להצביע. האחת היא כלפי פנים והשנייה היא בענין הפליטים. בסעיף זה אני הבעתי את דעתי שבשלב זה אין אנו מציעים בפומבי תכניות ליישוב הפליטים. כמו כן איננו מיישבים יהודים בגדה המערבית, והכוונה כאן לאזור חברון, גוש עציון וכו'.

אני רוצה לשאול אם מוסכם שאיננו ניגשים עכשיו ליישוב יהודים בגדה המערבית. אם זה מוסכם, אינני מציע לגעת בזה. שתי הנקודות שאני מבקש להחליט עליהן כאן הן: האחת התכניות ליישוב הפליטים; השניה - הגדה המערבית וזיקתה לישראל.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני חושב שצריך לתת לוועדה הנחיות ברורות. יש ארבע נקודות מוסכמות: ירושלים, רצועת עזה, שיושבים על קווי הפסקת האש עד להסכם שלום, וחוזי שלום עם כל ההבטחות הבטחוניות או סידורי בטחון. מה שצריך פה להחליט, זה בקשר עם הגדה המערבית. האם אנחנו מחליטים עכשיו על צורה סופית, או שאנחנו משאירים עניין זה פתוח, והאם זה כולל את הירדן כגבול וכו'.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אתה לא מחליט על זה, אני שואל מה המצב לגבי ירושלים, ירושלים רבתי או ירושלים זוטא?

שר השיכון מ. בנטוב:

אני מדבר על הדברים שהיו בוויכוח. אחר כך הוועדה צריכה לנסח. אינני יכול לנסח בצורה כזו שנכניס גם את הדעות הסותרות. או שמחליטים עכשיו החלטה סופית על הירדן כגבול, אם מספחים או לא מספחים, או שמשאירים דבר זה פתוח. אם נחליט שזה נשאר פתוח, אני מוכן להציע לתקופת מעבר מה שהשר דיין מציע, לקדם אותם לקראת שלטון עצמאי, ואחר כך נחליט אם זו מדינה עצמאית או קנטון וכדומה. אם יחליטו סופית צריך להצביע, או שמחליטים שהעניין נשאר פתוח.

בעניין הפליטים אני מציע לממשלה להחליט שנתחיל

במפעל לדוגמה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אתה כבר הבאת את הצעותיך, אני מבקש לא לחזור על

הוויכוח, הוועדה תנסח.

שר השיכון מ. בנטוב:

הוועדה צריכה לקבל הנחיות. אם יש חילוקי דעות

בממשלה, השאלה היא מה תעשה הוועדה. בנקודות שיש חילוקי דעות נצביע, ואם תהיה החלטה של רוב, אז הוועדה תנסח.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

שאלה לשר הבטחון. אתמול אמרת שאם תושבי הגדה

המערבית צריכים להיות אזרחי ישראל, אם זה הכרחי, אתה מבכר שהגדה המערבית תצורף לירדן.

שר הבטחון מ. דיין:

לא כך אמרתי, אמרתי שלו היתה ברירה כזאת, הייתי

בוחר בה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אתם אומרים שיש ארבע נקודות, אני מוכן ללכת

נקודה אחרי נקודה.

הנקודה הראשונה, אנחנו אומרים שאנחנו עושים

חוזי שלום קבע עם השכנים, או שכותבים שמות שלוש המדינות מבלי להזכיר את לבנון,

בכל אופן את מצרים צריך להזכיר.

שר הדואר י. ישעיהו:

למה לא להזכיר את לבנון?

ראש הממשלה ל. אשכול:

היו פה דעות כאלו. אני בעד זה שנחליט. מוסכם  
שאנחנו עומדים על חוזי שלום כתנאי קודם ומוקדם לאיזו שהיא תמורה בתוצאות  
המלחמה.

שר התחבורה מ. כרמל:

בנקודה זו היתה לי הצעה, שגם עליה יש להחליט,  
שלא יהיה כתוב שזה לגבי מצרים או סוריה ורק על יסוד הגבול הבינלאומי, כפי  
שהוצע על ידי הוועדה, אלא שישאל עומדת על חתימת חוזי שלום שיבטיחו התפתחות  
שלווה ובטחון יציב.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מציע להצביע על שתי ההצעות, זו מול זו.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

היות ואני רואה את מרכז הכובד בהסדרי בטחון,  
אני מציע להקדים זאת, שמדינת ישראל צריכה לשאוף עכשיו להסדר בטחון עם כל ארצות  
ערב, שצריכות להיות כלולות בחוזי השלום. ההבדל הוא בזה, שאם אנחנו מתחילים בזה  
שנחוצים חוזי שלום, אינני יודע אם יהיו חוזי שלום. היות ויש כאן גישה כזאת,  
שכל מה שנגיד עכשיו זה עד סוף הדורות, גם כלפי חוץ וגם כלפי פנים, אני רוצה

להפריד ואני אומר שבעיני הסדרי בטחון קבועים קודמים לחוזי שלום.

השר י. ספיר:

מה זה הסדרי בטחון היום, מחר, או בעוד עשר

שנים?

שר הדואר י. ישעיהו:

אני מציע קודם לדבר על ניסוח, ואחר כך נעבור  
להצבעות. גם הדברים שהם במחלוקת אינם ברורים.

השר י. גלילי:

אני רוצה לעשות נסיון להציע הצעה לסיום הישיבה.  
אני מדגיש שבשלב הראשון אני לא מטפל בהגדרות מסויימות ובניסוחים, זאת תעשה  
הוועדה, אלא לגבי אותם הדברים שבהם חייבת להיות הכרעה כאן.

ראשית, נראה לי שמוסכם שישראל תציע חוזי שלום  
כולל הסדרי בטחון. אני עוד אדבר על מה שלא מוסכם. שנית, באין חוזי שלום  
הכוללים כאמור הסדרי בטחון, נשארים כוחות צה"ל על עמדותיהם בקווי הפסקת האש.

השר מ. בגין:

כפי שנקבעו בקווי הפסקת האש.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע לא לדבר על קווי הפסקת האש, כי לא

קיים דבר כזה.

השר י. גלילי:

יפה, נאמר: נשארים כוחות צה"ל בעמדותיהם. אינני

מדבר כרגע על הניסוח.

שלישית, ירושלים המשוחררת מתחברת עם הבירה לעיר

אחת.

רביעית, רצועת עזה תיכלל במדינת ישראל.

חמישית, יובטחו המקומות הקדושים לכל הדתות

בירושלים, בית לחם וכו', על ידי הסדרים מיוחדים.

ששית, עד להחלטה חדשה כשלב מעבר יימשך המשטר

הצבאי תוך חיפוש פתרון קונסטרוקטיבי.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

בגדה המערבית?

השר י. גלילי:

בכל מקום שנרצה.

שר השיכון מ. בנטוב:

ברמה המוסרית יש צורך בפתרון קונסטרוקטיבי?

השר י. גלילי:

אני אומר מה שמוסכם בשלב מעבר, שבאותם שטחים

שלא יאוחדו עם מדינת ישראל למעשה יהיה צורך במשטר צבאי לתקופת מעבר.

יש שורה של שאלות שהן שנויות במחלוקת שבהן צריך

להצביע: (א) האם בסעיף הראשון כוללים את המלים: על יסוד הגבול הבינלאומי - או

לא כוללים? (ב) האם מקבלים את ההחלטה שהגבול ביננו ובין ירדן הוא נהר הירדן,

או אין מקבלים החלטה כזאת?

המנכ"ל מר א. לבבי:

לגבי הסעיף הראשון יש שאלה אם לכלול את התנאים

המפורטים במיסמך הזה או לא?

השר י. גלילי:

בעניין זה שר הבטחון אומר שאינו נגד שנפרט, אם

מוצאים לנכון לפרט, שפירוש הדבר הבטחת חופש השיט בתעלת סואץ ובמיצרי טיראן;

שלא תהיה הטיית מקומות הירדן ועניין פירוז השטחים. הוא איננו מחשיב זאת, היה

מעדיף שזה לא יהיה, אבל אינו מתנגד. איש מלבדו לא עירער על זה.

יש סעיף שלישי, אם אנחנו אומרים משהו לגבי

המשטר הפנימי בירדן, ואם אנחנו אומרים משהו לגבי נקיטת יוזמה מצדנו לגבי בעיית

הפליטים.

והסעיף האחרון - בעיית ההתיישבות שלנו בגדה

המערבית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה לא שייך לזה.

השר י. גלילי:

כאן העלו זאת. אילו היו מגיעים לזה הייתי מציע  
דיון נפרד. אני חוזר על הסעיפים בהם צריך להחליט: א) כוללים את המלים "על  
יסוד הגבול הבינלאומי" - או לא; ב) מחליטים על כך שהגבול בינינו ובין ממלכת  
הירדן הוא נהר הירדן - או לא.

שר העבודה י. אלוך:

אני מציע להצביע אחד אחד.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מציע לסמוך ידינו על הדוקומנט הראשון של  
הוועדה לפי שעה, ואני מציע את ההצעה הראשונה שהציע השר גלילי, שלא להכניס את  
ענין הגבול הבינלאומי, וגם לא ענין הגדה המערבית. ליתר הדברים נאמר שמחפשים  
פתרון קונסטרוקטיבי.

השר מ. בגין:

ענין ירושלים ורצועת עזה אינו שנוי במחלוקת,

אבל אם ישאלו על יתר הדברים?



שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני לא מדבר על גבולות עכשיו, אני מדבר על חוזי שלום תוך הסדרי בטחון. אם איננו מזכירים ענין הגבולות, לא צריך לדבר על שום גבולות, אלא לדבר על חוזי שלום. אני מציע להוסיף רק את ענין בעיית הפליטים.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אני רוצה להעיר לשר כרמל שענין הגבולות הבינלאומיים זה לא הולך לכיוון אחד בלבד, זה הולך לשני הכיוונים. השאלה אם אנחנו אומרים: מפה לא נזוז. אם אתה חושב לקבל עוד משהו שם, אתה מסכן קצת גם מכאן. לכן לדעתי יותר טוב לבכר את יסודות הגבולות הבינלאומיים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אחרי שדיברת על ירושלים ועזה, אתה יכול שלא

לדבר על הגבולות.

השר י. גלילי:

אני מציע להעמיד למנין שתי הצעות בעד ונגד.

הצעה אחת: חוזי שלום על יסוד הגבול הבינלאומי, כולל הסדרי בטחון כמפורט; הצעה שניה: חוזי שלום כולל הסדרי בטחון - מבלי להזכיר את ענין הגבול הבינלאומי.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אם זה כולל גם את הגדה המערבית, אז אני מסכים.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

נצביע על זה.

שר הבריאות י. ברזילי:

מדוע פה אתה לא כולל את הגבולות ובמקום אחר כן

מזכירים?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני רוצה ללכת סעיף סעיף.

השר י. גלילי:

ההצעה הראשונה היא: א) ישראל תציע למצרים

ולסוריה חוזי שלום, כולל הסדרי בטחון, על יסוד הגבול הבינלאומי.

השר מ. בגין:

הסדרי בטחון כוללים.

השר י. גלילי:

אני לא עוסק בניסוח עכשיו, אנחנו מצביעים על העקרון. ההצעה השניה היא: ישראל תציע למצרים ולסוריה חוזי שלום, כולל הסדרי בטחון.

שר העבודה י. אלון:

האם אנחנו לא כוללים בסעיף הראשון גם את השאלה שעד אז כוחותינו נשארים במקומותיהם?

שר הבריאות י. ברזילי:

זה מוסכם.

שר המשטרה א. ששון:

כאשר אתה אומר ישראל תציע, פירוש הדבר שאחר כך יכולים להיכנס למשא ומתן, או לא. אנחנו מציעים ועומדים על כך? האם אנחנו אומרים שזו עמדתנו, שלא נזוז ממנה?

השר י. גלילי:

ההצעות הן: (א) אם ישראל מציעה חוזי שלום עם מצרים ועם סוריה, הכוללים הסדרי בטחון; (ב) ישראל מציעה חוזי שלום עם מצרים ועם סוריה, הכוללים הסדרי בטחון, על יסוד הגבול הבינלאומי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ענין הסדרי הבטחון כולם מקבלים, השאלה היא אם כוללים את המלים: על יסוד הגבול הבינלאומי. אם אין הסדרי שלום נשאר הסטאטוס קוו של היום, והצבא נשאר בעמדותיו. מדובר לפי שעה על שתי מדינות.

#### ה צ ב ע ה:

בעד ההצעה להוסיף את המלים "על יסוד הגבול הבינלאומי" - 10 קולות.  
נגד - 9 קולות.

#### שר הבטחון מ. דיין:

ההפרש הוא של 1 קול. אני בעד הגבול הבינלאומי, אבל אינני מתנגד שנשב על הרמה הסורית. אם השר אבן אינו חייב לומר שם בדיוק איפה נשב, לא איכפת לי שלא יאמר.

#### המנכ"ל מ. א. לבבי:

אנחנו מחברים מיברק, וברור שנזכיר את ההצעה, לי ברור כמו כן שהוא לא יניח מיד על השולחן שם את ענין הגבול הבינלאומי.

#### שר הבטחון מ. דיין:

אתם אמרתם שצריך להגיד לאמריקנים בדיוק מה אנחנו רוצים. אם אתם בשאלה קרדינאלית מוכנים לסגת, אם ישאלו לאן רוצים לסגת, פה ייאמר משהו תסום ולא ברור. אני מצטרף לאלה שאומרים שיושבים יותר עמוק, אם זה ניתן אני מצטרף בהתלהבות לכך שנשב על הרמה הסורית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אנחנו הכנסנו את הדבר "על יסוד הסדרי בטחון", אז יש הגין בזה. אם מגיעים למסקנה שהגבול הבינלאומי בסוריה אינו מבטיח את הבטחון, אז אומרים שפה נחוץ פירוט. נחוץ משהו כדי שזה יהיה הגיוני. אנחנו אומרים שחמישים שנה היו גבולות בינלאומיים, אבל לא אמרנו שענייני הבטחון לא מובטחים על ידי כך. אנחנו אומרים: הסדרי בטחון, וזה יכול להיות או שהרמה תהיה ריקה מאדם, או הסדרי בטחון לפיהם אנחנו יושבים שם וגם הם יושבים. יכולים להיות הסדרי בטחון שלא מכניסים לשם שום נשק, וברגע שהם מכניסים נשק, אנחנו עולים באווירונים, כי אז אנחנו צודקים. אנחנו צריכים להתחיל באיזו נקודה ומתחילים בגבולות הבינלאומיים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הפורמולה הנכונה היא: על יסוד גבולות בינלאומיים פלוס הסדרי בטחון.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מבקש להצביע עוד הפעם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מצביע את הפורמולות: (א) המזכירה את הגבולות הבינלאומיים; (ב) הסדרי בטחון; (ג) אם אין חוזי שלום, אנחנו נשארים במקומות בהם אנחנו עומדים.

שר הדואר י. ישעיהו:

על זה לא צריך להצביע.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מצביע עוד הפעם את הפורמולה שמזכירה את

ענין הגבול הבינלאומי.

שר הבטחון מ. דיין:

אני לא מצביע, כי כך לא יכולים לדון. במשך

שבועיים אומרים לנו שאנחנו צריכים לדעת מה נאמר לאמריקנים לפחות בנקודה העיקרית: אם אנחנו מוכנים לסגת ולאן. אם לא מוכרחים לומר זאת, אז לא צריך.

שר העבודה י. אלוך:

אפשר להגיד לאמריקנים שייתכן ויהיו שינויי

גבול.

שר הבטחון מ. דיין:

אם אפשר, אז טוב.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אבל אתה הצעת זאת.

שר הבטחון מ. דיין:

את הענין הזה לקחתי מהנוסח שהוצע על ידי הוועדה, כי זה היה מוסכם על כולם. אם זה לא מוסכם - אז לא, לא שיניתי שום דבר בהצעת הוועדה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יכולה להיות עוד הצעה: נשארים בזה שרוצים חוזה שלום קבוע, כאשר נשב לדבר על חוזי השלום, אז נדון על פרטים.

המנכ"ל מר א. לבבי:

אי אפשר לומר זאת למק ג'ורג' בנדי.

השר י. ספיר:

אתה התחלת להצביע.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל ראיתי שנשאר עוד הפעם אותו יחס הקולות.

שר העבודה י. אלון:

בישיבת הוועדה ראש הממשלה עצמו העלה אפשרות שפה

ושם יתקנו גבולות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה נכלל בהסדרי שלום.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

יש לי פורמולה שלישית: על יסוד הגבולות

הבינלאומיים והסדרי בטחון מעבר להם.

השר מ. בגין:

אני מצטרף לזה.

שר השיכון מ. בנטוב:

זה יותר מסוכן מאשר לא להגיד כלום.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בפסוק שאני הצעתי לגבי הבאניאס אמרתי: בין על

יסוד הגבול הבינלאומי ובין בדרך אחרת.



השר מ. בגין:

אני מציע לכתוב: חוזי שלום מתוך הסדרי בטחון הכלולים בהם, על יסוד הגבולות הבינלאומיים ומתוך אפשרות של תיקונם.

שר העבודה י. אלון:

והשינויים המתחייבים לצרכי בטחון.

שר הדואר י. ישעיהו:

אם אומרים "אפשרות תיקונם", זה חל על שני

הצדדים.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אולי במקום "על יסוד" נגיד "על בסיס".

ראש הממשלה ל. אשכול:

מוכרחה להיות איזו נקודה ממנה מתחילים. ישנם הגבולות הבינלאומיים. אומרים: על בסיס הגבולות הבינלאומיים, ואחר כך אומרים שמחפשים הסדרי בטחון. בזמן ההסברה אפשר להגיד שהסדרים אלה מחייבים תיקוני גבול, אבל אז אין צורך להגיד זאת עכשיו. אפשר להגיד הכל, אבל אז זו לא החלטה, אחרת בשביל מה אנחנו מכניסים כאן עניין הסדרי הבטחון? אני מוכן להעמיד להצבעה את שלוש הנוסחאות.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע להשאיר סעיף זה לניסוח מוסכם של ראש הממשלה, שר העבודה והשר בגין, כי אני חושב שהסעיף הזה צריך להיות מוסכם על ידי כולם, כי זו שאלה קרדינאלית. אני מציע שבסעיף זה נשתדל להגיע לנוסחה מוסכמת, ונעביר זאת לראש הממשלה, לשר העבודה ולשר בגין שימצאו נוסחה.

השר מ. בגין:

אני מציע לצרף את שר הבטחון.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מוכן. אם להשאיר זאת ללא פרטים, זה להגיד לא פחות ולא יותר, שיש חלק שמוכנים לסגת ויש חלק שמוכנים להישאר.

שר העבודה י. אלון:

זה לא כך.

שר הבטחון מ. דיין:

זאת אתה אומר, אבל כך זה יתקבל ברחוב.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני חושב שצדקתי בהצעתי בהתחלה, שנעביר לוועדה לנסח את הדברים בהתאם לדברים שנאמרו פה, כי לגבי הסעיף הראשון כבר ישנה הצעה להעביר את הניסוח לוועדה.

שר הבריאות י. ברזילי:

בעניין ירדן מוכרחים פה להחליט.

המנכ"ל מר א. לבבי:

היות ודחיית המגעים והשיחות היא מאוד בעוכרינו, אני לא מנסח כאן הצעות, אבל אני שואל: האם אפשר להסמיק את שר החוץ לגבי בעיית סוריה ומצרים בסיבוב המגעים הראשונים לדבר בכיוון הבא: שקודם כל ברור שאנחנו דורשים חוזי שלום; ב) לגבי חוזי השלום מדברים רק על סוריה ועל מצרים. אני מציע להוציא את בעיית ירדן, ולחזור לנוסחה ששר החוץ היה מוכן לצאת בה, שבעניין זה עוד לא גיבשנו עמדה.

הדברים האלה דרושים כדי להתחיל בדו שיח. אנחנו אומרים קודם כל, דרישה לחוזי שלום; שנית, חוזי השלום צריכים לכלול הסדרי בטחון, וכאן בא פירוט של פירוז סיני, פירוז הרמה הסורית, הבטחת חופש השיט בתעלת סואץ ובמיצרי טיראן ומניעת הטיית מקורות המים, והבסיס הטריטוריאלי שאנחנו מתכוונים אליו, הוא הגבול הבינלאומי הקיים, אבל זה לא אומר שלא צריך במהלך הדיונים להציע שינויים, שהם אמנם יהיו שינויים מקומיים, אבל לא שינויים דרמטיים.

השר מ. בגין:

על זה מדברים.

המנכ"ל מר א. לבבי:

אז הוא לא חייב כאן לקחת מפות, אבל יכול לשמור  
לעצמו זכות שלגבי זה לא תהיה אדיקות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

האדיקות יכולה להיות לשני הצדדים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני רוצה לחזור להצעת ראש הממשלה.

השר מ. בגין:

אני מבקש לקבל את הצעת שר הבטחון, כי היא  
הגיונית. כולם שמעו את הדברים, יש חילוקי דעות הגיוניים, יישבו ארבעה אנשים  
ויגיעו לקונצנזוס.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אנחנו עלולים כך לשבת שעות, אני מציע להטיל על ועדה שתנסח אותן ההצעות שתתקבלנה על דעת כולם. אותן ההצעות שיהיו לגביהן חילוקי דעות תובאנה הנה להכרעה, ללא דיונים, אלא רק להצבעה. אני מציע להטיל זאת על ועדה של שבעה אנשים, בה ישתתפו כל המפלגות, ואותן ההצעות שבהן לא יהיה הסכם, תובאנה הנה להכרעה.

שר העבודה י. אלון:

אני מציע הצעת ניסוח שנדמה לי שאפשר להתאחד סביבה: ישראל עומדת על חתימת חוזה שלום עם אלה ועם אלה, על בסיס הגבולות המדיניים הבינלאומיים, חוזה שלום שיכללו הסדרי בטחון לרבות תיקוני גבול כפי שיתחייבו מחוזה השלום, למען מניעת סכנת מלחמה בעתיד.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

זה לגופו של ענין. אני מציע שתהיה ועדה שתנסה לנסח.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני חושש שגם בסעיפים אחרים יהיו ויכוחים, ועל כן אני מציע להעביר את הניסוח לוועדה. אני הייתי רוצה שתהיה ועדה של ארבעה, אבל אחר כך בוודאי יציעו להוסיף עוד משהו ועוד משהו, אין מנוס מוועדה של שבעה שמונה חברים. עובדה שלשר ששון היתה גישה לגמרי אחרת ביסודה.

השר מ. בגין:

הוא בינתיים השתכנע.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אינני יודע, אם הוא יהיה בוועדה או שישכנע אתכם או שהוא ישתכנע. כאשר נגיע לדון בעניין ירדן, השרים ברזילי ובנטוב ייצאו בכל הכלים.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני מקווה שגם השר ארן. לדעתי את עניין ירדן אין להעביר לוועדה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בסעיף אחד טיפלנו במשך כמה שעות והגענו למסקנה שיש להעביר זאת לוועדה. אני חושש שאותו הדבר יהיה בסעיפים אחרים. ברור ש-21 איש אינם יכולים להגיע לנוסח מוסכם.

שר השיכון מ. בנטוב:

נדמה לי שאפשר לקבל את הצעת השר אלון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה רק נדמה לך. אני מציע את הוועדה הבאה: אשכול, אלון, ארן, בגין, דיין, ח. שפירא, בנטוב וששון.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מבקש להכניס את השר ורהפטיג במקומי.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני מציע את השר ברזילי במקומי.

שר העבודה י. אלון:

אני מבקש את השר גלילי.

השר י. גלילי:

לא. אני מציע שהשר אלון יהיה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

גם אני חושב שכדאי שהשר אלון יהיה, כי הוא נאם

כאן נאום חובק זרועות עולם ומלואו...

שר העבודה י. אלון:

כבר ויתרתי על משהו...

ראש הממשלה ל. אשכול:

אולי בוועדה תוותר על עוד משהו.

שר הבריאות י. ברזילי:

יש עניין אחד שבו הוועדה לא תוכל להחליט, וזה

עניין ירדן.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אתה רוצה שנחליט עכשיו על עניין ירדן? אני מוכן

להעמיד להצבעה את ההצעה שהירדן יהיה הגבול.

השר מ. בגין:

אם קיבלנו את ההצעה להקים ועדת ניסוח, לא צריך

לערוך כאן הצבעה, כי גם בעניין זה יש חילוקי דעות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני יודע, אבל ברצוני להוכיח לשר ברזילי שהצעתו

אינה מתקבלת, אבל הוא בטוח שבעניין זה צריך להחליט פה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מציע שההצבעה תהיה אם מצביעים על זה פה או

מוסרים זאת לוועדה.



שר הבריאות י. ברזילי:

אני מציע שההצבעה תהיה פה, כיוון שמלכתחילה ברור שזה עניין ששנוי במחלוקת ולוועדה אין מה לדון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אתה רוצה שנצביע כאן על כך אם אנחנו אומרים

שהגבול הוא נהר הירדן?

שר הבריאות י. ברזילי:

שאנחנו מחליטים שלא אומרים שהירדן הוא הגבול.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מציע שגם זה יועבר לוועדה, אם שם לא יבואו

לידי הסכם, זה יובא לכאן, ואז נחליט.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה הפרוצדוראלית של השר

ברזילי, שבעניין ירדן אנחנו מצביעים פה.

ה צ ב ע ה:

בעד - 2 קולות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

איננו מצביעים על זה פה. אנחנו עכשיו מחליטים

על הוועדה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני מבקש לצרף אותי לוועדה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מציע לצרף את שר המשפטים, אז תהיה ועדה של

עשרה. רציתי להראות לשר ששון איך אנחנו יכולים לעבוד מהר, כאשר לכל אחד יש מה להגיד, וכל אחד רוצה להיות בוועדה.

חברי הוועדה הם: אשכול, אלון, ארן, בגין,

ברזילי, דיין, ורהפטיג, קול, י.ש. שפירא וששון.

השר מ. בגין:

זה מחצית מחברי הממשלה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אין ברירה.

המנכ"ל מר א. לבבי:

אני מבקש מאוד לקיים עוד היום אחר הצהריים<sup>4</sup>  
ישיבת ממשלה, כדי להצביע על ההחלטות, למען נוכל להעביר זאת לשר החוץ עוד היום.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבקש את הוועדה לשבת מיד, וברגע שתהיה  
מוכנה נקיים ישיבת ממשלה עוד היום.

מ ח ל י ט י ם:

להטיל על ועדת השרים לנסח הצעות על יסוד הדיון  
שהתקיים בממשלה בנדון ולהביאן לאישור הממשלה,  
שתמשיך את ישיבתה אחר הצהריים.

הרכב הוועדה: ראש הממשלה - יו"ר, והשרים:  
י. אלון, ז. ארן, מ. בגין, י. ברזילי, מ. דיין,  
ז. ורהפטיג, מ. קול, י.ש. שפירא, א. ששון.

המשך הישיבה אחר הצהריים.

562. ס ק י ר הראש הממשלה ל. אשכול:

אני פותח את הישיבה, אבקש את מר לבבי למסור קצת אינפורמציה על המיברקים שנתקבלו לאחרונה.

המנכ"ל מר א. לבבי:

אין הרבה דברים חדשים. יש דבר אחד די שלילי, והוא שגישתו של ג'ורג' בראון היא במצב רע מאוד. כלומר, בעצם הוא מתהלך עם מחשבות על איזה שהוא חידוש של משטר שביתת הנשק פלוס איזה הבטחות של חופש השיט ועוד דברים מסוג זה. ההרגשה היא שבעניין זה יש מרחק בינו ובין ראש הממשלה וילסון, שגישתו יותר חיובית. אבל בניו יורק בעצרת יושב בראון, וה"פורין אופיס" כל הזמן משפיע עליו, ווילסון נסע לפאריס. בכל זאת נתעוררה מחשבה לפעולה מסויימת אצל וילסון כדי קצת לייצב את בראון.

אשר לקנדה - גם כאן יש איזה רפיון, בעיקר על רקע הפחד מפני חידוש המלחמה הקרה, כי הם מטפלים בכל העניינים שהם בין המזרח לבין המערב. הם עוד לא גיבשו עמדות, אבל מאוד מתחמקים מלומר דברים ברורים.

בצד החיובי יש הפתעה לטובה עם נשיא חוף השנהב, הופואה בואני, שהוא האישיות העיקרית באפריקה הפרנקופונית. לפי המיברק נדמה לי שהוא שם הפתיע, לפי המיברק הוא הבטיח שיתאם פעולה עם ידידיו להתנגד להחלטה על נסיגה בלי משא-ומתן. כלומר שלא תהיה נסיגה בלי תנאים ובלי משא-ומתן. אם זה יתאמת, זה משנה לא מעט במערך הפרלמנטרי. אבל יש נקודה לא נעימה בתוך זה, שהוא פתאום אמר שהוא בכל זאת רוצה לתאם את הדברים עם פאנפאני.

ראש הממשלה ל. אשכול:

למה זה<sup>(1)</sup> נעים, בכל זאת המצב עם איטליה הוא לא

רע?

המנכ"ל מר א. לבבי:

המצב עם איטליה עצמה הוא לא רע, אבל לגבי פאנפאני הוא לא טוב. נשתדל להוציא את זה מראשו של הופואה בואני.

לגבי מצב היחסים עם איטליה, יש לנו עכשיו התכתשות עם השגריר האיטלקי כאן, שלפי ההוראות שקיבל מרומא ביקש רשיונות לעבור לעיר העתיקה וצירף מכתב. כל המדינות הקתוליות המבקשות רשיונות מצרפות מכתב, ושם כתוב שהן מבקשות רשיונות, אבל בלי שזה יצור תקדים, כלומר, זה לא אומר שהם הכירו בנו דה יורה. אבל השגריר האיטלקי הכניס משפט חריף מאוד, ואנחנו נקרא לו ונגיד לו שאיננו מקבלים מכתב זה, ועליו לקבלו בחזרה. העניין הוא שהאיש איננו קתולי והוא די ידידותי, אבל אני חושש מאוד שזה נוסח שבא מרומא, ולא הוא חיבר את המכתב.

ג'ונסון בינתיים כבר נאם, אני רק יכול לומר כמה מאבקים היו לקראת הנאום שלו. כולם היו לפי הסגנון הזה, של שני צעדים קדימה וצעד אחד אחורה, כגון, הוא אמר שהוא יזכיר את העקרון של שלימות טריטוריאלית, אבל הוא הסכים שיאמר גם שזה צריך להיות תוך התחשבות בצרכים הבטחוניים של המדינות.

עוד לא ראיתי את נוסח נאומו, נראה מה הוא אמר באמת. מה שאני מוסר הוא כבר פרה-היסטוריה... ג'ונסון אמר שהוא מוכרח להתייחס לקדושת ירושלים, ואחר כך הוא אמר שהוא יגיד איזה דבר שהוא HARMLESS, שהמקומות הקדושים צריכים להישמר. שם היה מאבק רב צדדי על משפטים שונים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

על צרפת אין שום דבר?

המנכ"ל מר א. לבבי:

אין שום דבר חדש. ההרגשה לא נעימה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אומרים שבענין ההסברה שלנו בחוץ לארץ אנחנו עומדים לפני כשלונות גדולים. הייתי רוצה לדעת איפה מתרכזת הפעולה בשטח זה. היו מאמרים על כשלון ההסברה שלנו בחוץ לארץ גם ב"מעריב" וגם ב"הארץ", על תפנית חדשה בדעת הקהל בחוץ לארץ, והייתי רוצה לדעת אם מישהו עוקב אחרי זה.

המנכ"ל מר א. לבבי:

עוקבים גם עוקבים, כל משרד החוץ עוסק בזה. זוהי עכשיו בעיה מרכזית של משרד החוץ. אי אפשר להגיד שפלוגני, מפני שהוא מנהל מחלקת ההסברה, הוא אחראי להסברה, שר החוץ אחראי להסברה.

אבל הייתי רוצה שיהיה ברור מה פירוש תפנית בדעת הקהל, כדי שהדברים יהיו ברורים. כאשר ישראל היתה עם גדול היה לנו זרם של סימפטיה; כאשר ישראל היתה המנצחת גם כן היה זרם של סימפטיה; כאשר הבי.בי.סי משדר מה שהשר בגין ציטט הבוקר, ברור שזה דבר פוגע.

השר מ. בגין:

זוהי השעה שבה צריך לפעול.

המנכ"ל מר א. לבבי:

ברור שפועלים.

שר העבודה י. אלוך:

המאמרים מדברים על הסברה בחוץ, אבל מתכוונים

להסברה בפנים.

המנכ"ל מר א. לבבי:

כל דבר שאפשר להביא לידיעת העולם אנחנו מביאים.

היום אנחנו מפתחים פעולה על הריסת בתי הכנסת בעיר העתיקה, על חילול בתי הקברות וכו'. יש היום תנופה גדולה נגד רוסיה על אחריותה לחידוד המצב במזרח התיכון. יש פעולה בלתי פוסקת על התוקפנות הערבית שהביא להמלחמה; יש תיאור והסברה נמרצת על המצב הטראגי שהיה קיים כאן במשך 19 שנה וכו'.

ראש הממשלה ל. אשכול:

איפה כל זה ישנו?

המנכ"ל מר א. לבבי:

בעתונות, בטלויזיה, ברדיו ובכל מקום שאפשר.

השר י. ספיר:

האם יש ידיעות על פעולות נגד היהודים במדינות

הערביות?

המנכ"ל מר א. לבבי:

פרעות ממש לפי מיטב ידיעותי היו רק בתוניסיה,

אבל היתה התעללות ביהודים במצרים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

היתה ידיעה על שריפת בית הכנסת היהודי

בתוניסיה.

השר מ. בגין:



האם בדקתם את הידיעה על תליית שני בחורים שלנו

בדמשק?

המנכ"ל מר א. לבבי:

יש ידיעה מרדיו עמאן ששבוי אחד שלנו בדמשק נהרג

ביריות, ויש ידיעה, גם כן מרדיו עמאן, על טייס אחד שלנו שנהרג על ידי אספסוף במצרים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני בכל זאת אבקש לבדוק את הידיעות האלו באופן

מיוחד.

השר י. ספיר:

האם אפשר להניח שממשלת תוניס או הממשלות האחרות

רוצות להשתלט על זה או לא?

המנכ"ל מר א. לבבי:

אנחנו גייסנו ממשלות מערביות ואת הוואתיקן

לפעולה בענין זה ונציגיהם אמרו לנו שקיבלו הבטחות. השגרירים הלכו וגם הנונציוס הלך והתעניין בעניין זה.

563. הצעות ועדת השרים שנתמנתה בהחלטה מס. 561 דלעיל:

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני אבקש עכשיו את ד"ר הרצוג להביא את הסיכום

של הוועדה.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

בעצם יש שני דברים: אחד זה סיכום לגבי הנאום

באו"ם, ודבר שני לגבי השיחות עם האמריקנים. הוועדה החליטה בינתיים לדחות את הדיון בענין ירדן.

לגבי מצרים מציעה הוועדה נוסח: ישראל מציעה

כריתת חוזה שלום עם מצרים על בסיס הגבול הבינלאומי וצרכי הבטחון של ישראל. לפי הגבול הבינלאומי נמצאת רצועת עזה בשטח מדינת ישראל.

חוזה השלום יחייב: (1) הבטחת חופש השיט במיצרי

טיראן ובמפרץ שלמה; (2) הבטחת חופש השיט בתעלת סואץ; (3) הבטחת חופש הטיסה מעל מיצרי טיראן ובמפרץ שלמה; (4) פירוז של חצי האי סיני.

אחר כך יש סעיף שהוא חל גם לגבי סוריה, אבל

נצטרך להוסיף אותו כאן: עד לכריתת חוזה שלום עם מצרים, תוסיף ישראל להחזיק בשטחים בהם היא מחזיקה מאז ה-10 ביוני 1967.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מבקש שתחזור עוד הפעם באיזה קווים ישראל

ממשיכה להחזיק.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

עד לכריתת הסכם שלום עם מצרים, תוסיף ישראל

להחזיק בשטחים בהם היא מחזיקה מאז 10 ביוני, יום הפסקת האש.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע לכתוב בשטחים שהיא נמצאת בהם עתה.

היות ואנחנו על הסואץ ואנחנו על הירדן, אני לא רוצה שנאמר תאריך שייתכן ולא היינו בו באותו יום.

ראש הממשלה ל. אשכול:

התאריך יהיה התאריך של הגשת המיסמך.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

אפשר להגיד: בשטחים בהם היא מחזיקה כעת. אני

עובר לסוריה: ישראל מציעה כריתת חוזה שלום עם סוריה על בסיס הגבול הבינלאומי וצרכי הבטחון.

חוזה השלום מחייב: (1) פירוז הרמה הסורית המוחזקת עתה על ידי כוחות צה"ל; (2) הבטחה מוחלטת של אי הפרעה לזרימת המים לישראל ממקורות הירדן. וכאן שוב המשפט שעד לכריתת חוזי השלום עם מצרים ועם סוריה מחזיקה ישראל בשטחים שהיא נמצאת בהם כעת.

השר מ. בגין:

אני מקווה שהמלה "הבטחה" לא תתורגם כ-

PROMISE אלא כ- ASSURANCE.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

זוהי המדיניות המהותית וזו גם המדיניות שמוסרים

עליה לאמריקאים בשיחות.

לגבי ירדן, כפי שאמרתי, סוכם לדחות את הדיון,

ואם השר אבן יישאל, הוא יגיד שהממשלה דנה בענין הגדה המערבית. אשר לבעיית הפליטים, שר החוץ רק ימסור להם שהיווצרות השלום במזרח התיכון תפתח אפשרויות לשיתוף פעולה איזורית לפתרון בעיית הפליטים. זאת הוא יאמר בכל השיחות.

שר העבודה י. אלון:

אני מציע במקום "היווצרות" להגיד "כינון השלום"

ואני מציע לדבר לא רק על שיתוף פעולה איזורי, אלא על הסדר בינלאומי לפתרון בעיית הפליטים.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

הנוסח יהיה: כינון השלום במזרח התיכון ושיתוף פעולה הנובע מכך יפתח סיכויים להסדר בינלאומי ולשיתוף פעולה אזורי לפתרון בעיית הפליטים.

לידיעת השר אבן אנחנו מוסרים, שהממשלה לא סיכמה את הדיון בענין הגדה המערבית, ואם הוא יישאל על כך בוועידת נגטון, עליו לומר שהממשלה דנה בענין הגדה המערבית.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

ומה בנוגע לירושלים? האמריקנים צריכים לדעת זאת.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

אם אתה אומר שהוחלט על ירושלים ויחד עם זה אומר שממשיכים לדון בענין הגדה המערבית, אתה כאילו מטיל ספק ביחס לגדה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אז צריך להגיד שהממשלה דנה לגבי הגדה המערבית כולה.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

עד כאן לגבי השיחות. לגבי עצרת האו"ם, שר החוץ רק יזכיר את הדרישה לכריתת שלום עם מדינות שכנות, בלי לפרט שום תנאים. הוא גם לא יגיד שישראל לא תיסוג בלי שלום, כי זה מיד מעורר שאלת ממלכת הירדן, אבל הוא ידגיש את העובדה שאין להעלות על הדעת שהסטטוס קוו אנטה יוחזר למצב מלפני ה-5 ביוני 1967, אותו סטטוס קוו שהביא לפרוץ קרבות הדמים. עד כאן סיכום הוועדה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבין כי ההצעות האלו מתקבלות פה אחד. בענין ירדן והפליטים עוד נשוב לדון.

מ ח ל י ט י ם:

לאשר את ההצעות שסוכמו על ידי ועדת השרים  
אשר נתמנתה בהחלטה מס. 561 דלעיל.

(ההצעות שמורות בידי מזכירת הממשלה).

הישיבה ננעלה